

**AGENȚIA DE STAT PENTRU PROPRIETATEA INTELECTUALĂ
A REPUBLICII MOLDOVA**

Aprobat prin ordinul
Directorului General AGEPI
nr. 248 din 31 decembrie 2014

**MECANISMUL
MONITORIZĂRII PIEȚEI PROPRIETĂȚII
INTELECTUALE DIN REPUBLICA MOLDOVA**

elaborat în baza rezultatelor Studiului privind elaborarea mecanismului de
monitorizare a pieței PI, efectuat de Institutul de Cercetări Economice
al AȘM și Ministerului Economiei

Chișinău 2014

CUPRINS

DISPOZIȚII PRELIMINARE	4
I. PRINCIPALELE SEGMENTE ALE PIETEI PROPRIETĂȚII INTELLECTUALE ȘI TENDINȚELE EVOLUȚIEI ACESTORA	5
II. INDICATORII PIETEI PROPRIETĂȚII INTELLECTUALE ȘI SURSELE DE MONITORIZARE	35
III. APLICAREA MECANISMULUI DE MONITORIZARE A PIETEI PROPRIETĂȚII INTELLECTUALE	41
DISPOZIȚII FINALE	44

GLOSARUL ABREVIERILOR:

ACTA - Tratatul Comercial Anti - Contrafacere
AGEPI - Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală
ANCO - Asociația Națională „Copyright”
ANPCI - Asociația Națională pentru Protecția Creației Intelectuale
AsDAC - Asociația „Drepturi de Autor și Conexe”
ASM – Academia de Științe a Republicii Moldova
ATIC - Asociația Națională a companiilor private în domeniul TIC
BD - bază de date
BI - brevete de invenție
BISD – brevete de invenție de scurtă durată
BNS - Biroul Național de Statistică
BOPI - Buletinul Oficial de Proprietate Industrială
CBI - cerere de brevet de invenție
CBISD - cerere de brevet de invenție de scurtă durată
CD - Discul compact
CISAC - Confederația Internațională a Societăților de Autori și Compozitori
CSI – Comunitatea Statelor Independente
DA - dreptul de autor
DC - drepturi conexe
DMI - desene și modele industriale
DO - denumiri de origine
DVD - Digital Video Disc
IFPI - Federația Internațională a Industriei fonografice
IMM - întreprinderi mici și mijlocii
OEAB - Organizația Eurasiatică de Brevete
OECD – Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
OGC - Organizații de gestiune colectivă
OMPI - Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale
OPI - obiecte de proprietate intelectuală
ORDA - Oficiul Republican al Dreptului de Autor
PI - proprietate intelectuală
PIB – Produsul Intern Brut
ReproMold - AO „ReproMold”
RM – Republica Moldova
S.R.L. – societate cu răspundere limitată

DISPOZIȚII PRELIMINARE

Epoca societății cunoașterii impune o extindere enormă a creațiilor intelectuale, utilizarea pe larg a cărora devine unica șansă de depășire a caracterului limitat al resurselor naturale și tranziției la calea inovațională a creșterii economice. În condițiile dominației principiilor economiei de piață în sfera de producție, repartizarea și consumul produselor materiale și serviciilor, încadrarea creațiilor intelectuale în circuitul economic nu se poate întemeia pe alte modalități decât cele ale pieței.

Anume mecanismele pieței creează condiții optimale pentru eficientizarea consumului de resurse, inclusiv a celor de proveniență intelectuală, pentru elaborarea cărora, bineînțeles, se utilizează și factori materiali. În această ordine de idei putem afirma că eficientizarea utilizării potențialului intelectual al societății și a resurselor materiale pentru crearea și menținerea acestuia, este argumentul forte în favoarea constituirii și extinderii pieței creațiilor intelectuale.

Un alt argument în aplicarea principiilor comerciale în funcționarea domeniului proprietății intelectuale este extinderea rapidă a ponderii activelor imateriale în totalul activelor corporative de lungă durată. În Occident aceasta a depășit ponderea cumulativă a tuturor celorlalți trei factori economici tradiționali. Nu putem trece cu vederea nici faptul că înseși protecția juridică a obiectelor proprietății intelectuale este destinată transformării lor în mărfuri și creării pe această cale a condițiilor favorabile pentru comercializarea lor.

Perioada sovietică s-a soldat cu limitări drastice a relațiilor de piață ce s-a răsfrâns și asupra domeniului proprietății intelectuale și în primul rând asupra obiectelor proprietății industriale.

Referitor la creațiile intelectuale, ce țin de domeniul dreptului de autor și drepturilor conexe, vom menționa că acestea, mai ales purtătorii lor materiali, sunt în mod tradițional destul de frecvent încorporate în circuitul comercial. Într-adevăr, piețele operelor literare, interpretărilor muzicale, producției cinematografice, produselor informatice etc., deja sau constituit și maturizat, devenind o realitate. Problema principală a funcționării segmentelor respective ale pieței este gradul avansat al pirateriei și lipsa de transparență în utilizarea lor.

O altă situație se înregistrează la capitolul proprietate industrială. Obiectele proprietății industriale (brevetele de invenții, mărcile de produse și servicii, designul industrial etc.) sunt mult mai puțin încadrate în schimburile comerciale prin modalitățile specifice ale pieței proprietății intelectuale de licențiere și cesiune. Tendința menționată se referă mai cu seamă la țările în tranziție, inclusiv la RM, în care practic lipsesc tradițiile de utilizare comercială a obiectelor proprietății industriale, în mod special a brevetelor, design-lui industrial, dar și know-how etc., ce în perioada sovietică erau proprietate exclusivă a statului fiind totalmente excluse din circuitul comercial.

Extrem de dificilă este situația privind reflectarea tranzacțiilor cu obiectele proprietății intelectuale în statistica oficială, și în primul rând a operațiunilor de pe piața internă. În acest sens sa creat o situație absolut paradoxală, când statistica reflectă indicatorii pentru comercializarea unui nomenclator foarte detaliat de produse de ordin material și servicii inclusiv ciorapi, margarina, maioneză, umbrele, bastoane, etc., iar comerțul cu produsele și serviciile intelectuale ce constituie actualmente miezul dezvoltării inovaționale și principala resursă a societății informaționale, practic rămâne în anonimat. Această stare a lucrurilor privind lipsa unei informații disponibile veridice referitor la parametrii comercializării creațiilor intelectuale, împiedică elaborarea și promovarea unei politici inovaționale adecvate.

Datele statistice privind parametrii pieței OPI sunt prezente doar pe unele segmente, care în mod indirect reflectă tendințele generale ale funcționării pieței PI, sursele lor fiind extrem de dispersate. Printre acestea: Anuarul statistic al RM, cercetările statistice ale BNS, registrele deținute de AGEPI privind licențierea, cesiunea și gajarea obiectelor proprietății industriale, Registrul evaluatorilor de OPI, rapoartele anuale ale secțiilor AȘM, ale unor ministere și departamente, în special Ministerului Tehnologiilor Informaționale, ale Culturii etc., Serviciului Vamal și ale Băncii Naționale, organismelor de gestiune colectivă a operelor DA și DC, organizațiilor obștești și a celor internaționale.

Întru depășirea situației menționate, în Planul de acțiuni 2012-2015 la Strategia Națională de Proprietate Intelectuală 2012-2020, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 880 din 22.11.2012, a fost prevăzut un studiu consacrat elaborării unui mecanism de monitorizare a pieței PI. Acesta a fost elaborat sub egida Institutului de cercetări Economice al AȘM și Ministerului Economiei, fiind realizat de colectivul de autori în componența: dr. Iu. Badâr (AGEPI), A. Mihai (AGEPI), dr. A. Novac (INCE), dr. N. Percinschi (INCE), O. Percinschi (ASEM). Rezultatele obținute constituie miezul prezentului mecanism.

I. PRINCIPALELE SEGMENTE ALE PIETEI PROPRIETĂȚII INTELLECTUALE ȘI TENDINȚELE EVOLUȚIEI ACESTORA

Principiul accesului liber al tuturor actorilor economici la factorii de producție ca condiție imanentă a eficientizării activității economice este pe deplin valabil și în cazul resurselor intelectuale. Specificul obiectelor proprietății intelectuale în calitate de mărfuri a dat naștere unui tratament deosebit al segmentului respectiv a pieței, care este cunoscut în teoria și practica economică prin astfel de noțiuni apropiate cum ar fi piața proprietății intelectuale, piața cunoștințelor, piața informației, transferul tehnologic, piața licențelor etc. Această diversitate terminologică este urmare a unui specific real al noțiunilor menționate, dar și a faptului că piața bunurilor intelectuale

este una relativ nouă, mult mai puțin cercetată în aspect teoretic vis-a-vis de componentele ei tradiționale ce țin de bunuri materiale, servicii, forța de muncă.

Procesul de segmentare a pieței obiectelor de proprietate intelectuală, la modul cel mai general, reprezintă identificarea unor categorii de consumatori ai PI cu nevoi similare sau apropiate, de asemenea, a unor tipuri de OPI desinate acestora. Ea include următoarele elemente: piața operelor literare; a celor audiovizuale; a creațiilor de artă plastică; piața programelor pentru calculator și a informațiilor, inclusiv a bazelor de date; piața mijloacelor de individualizare; piața brevetelor de invenție; cea a designului industrial, know-how-ului; a rezultatelor C&D etc. Ultimele patru elemente prezintă o piață a inovațiilor și, în mare măsură, se asociază cu așa-numitul transfer tehnologic. În calitate de noțiune generică pentru desemnarea tuturor segmentelor menționate ale pieței, deseori, se aplică termenul *pieță a cunoștințelor*. Bineînțeles, aceasta nu întrunește toate segmentele pieței de proprietate intelectuală. Astfel, piața operelor de artă, a celor audiovizuale, a semnelor distinctive etc. nicidecum nu se încadrează în piața cunoștințelor.

Totalitatea cunoștințelor cu caracter aplicativ, sistematizate în descrieri de brevet, rapoarte de cercetare, know-how, elaborări tehnologice, regulamente și instrucțiuni de ordin tehnic etc., utilizate în activitatea de producție și de prestare a serviciilor, constituie în esență sa miezul tehnologiei. Aceasta reprezintă modalitățile, măiestria obținerii și prelucrării materiei, încorporând, de asemenea, uneltele, tehnicile și operațiunile aferente, ce asigură o transformare a procesului de producție¹ UNCTAD definește tehnologia ca o totalitate a cunoștințelor utilizate în procesul de producere sau prestare a serviciilor.²

Transmiterea tehnologiilor noi de la titulari (autori, inventatori) către utilizatori se efectuează în cadrul transferului tehnologic. În sens larg, transferul tehnologic încorporează diverse modalități de difuzare a cunoștințelor la nivel național și internațional și nu se limitează la formele comerciale de transmitere a acestora, ci le include și pe cele non-comerciale. Forma comercială a transferului tehnologic se extinde, în primul rând, asupra domeniului de proprietate industrială și include activitățile de achiziționare a tehnologiilor noi, de multe ori împreună cu utilajele și echipamentele respective, cele ce se derulează în cadrul desfășurării expozițiilor, schimburilor de experiență, operațiunile de franchising, leasing, prestarea serviciilor de engineering, diverse forme de colaborare și acordare a asistenței în domeniul științei și tehnicii, inclusiv în cadrul creării întreprinderilor mixte, cooperării științifice și celei de producție. Obiectele dreptului de autor sunt cuprinse în transferul tehnologic doar în limita activităților și domeniilor ce țin de transferul tehnologiilor informaționale și al rezultatelor obținute în cadrul cercetărilor științifice.

¹ A se vedea mai detaliat diversitatea definițiilor tehnologiei: Huțu C-A. Cultura organizațională și transfer de tehnologie, București: ECONOMICA, 1999, P. 43-64.

² UNCTAD Doc. TD/CODE TOT/4/1983 P. 2.

Printre cele mai importante segmente ale pieței de proprietate intelectuală, ca pondere, sunt: piața inovațiilor, a francizelor, a programelor pentru calculator, piața muzicală, piața operelor literare, cea a software. Fiecare reprezintă un domeniu imens cu un specific pronunțat și merită o abordare separată. Această afirmație în deplină măsură se referă și la aspectele teritoriale ale segmentării pieței de proprietate intelectuală, dar și la cele ramurale.

Concomitent, vom menționa faptul că o bună parte din rezultatele activităților de cercetare și inovare sunt comercializate fără a fi brevetate. Cauzele renunțării la brevetare sunt de fiecare dată diferite, predominând oportunitatea păstrării secretelor tehnice. Protecția produselor intelectuale menționate se asigură în baza prevederilor legislației privind secretele comerciale, iar pentru definirea obiectului supus protecției, de obicei, se utilizează noțiunea de know-how. În Occident, ponderea în transferul tehnologic a tranzacțiilor cu tehnologii nebrevetate este comparabilă cu cea a invențiilor brevetate. În țările în tranziție, comercializarea know-how-urilor încă nu s-a transformat într-un segment conturat al pieței inovațiilor.

Segmentarea pieței OPI, de obicei, se efectuează în conformitate cu tipologia proprietății intelectuale, care se divizează în două mari compartimente: proprietatea industrială și domeniul dreptului de autor și drepturilor conexe. În această ordine de idei și pornind de la starea reală a pieței PI în RM în calitate de cele mai importante segmente ale pieței vom menționa următoarele:

- A. Piața obiectelor proprietății industriale (invențiilor brevetate, mărcilor și brândurilor, desenelor și modelelor industriale)³;
- B. Piața obiectelor dreptului de autor și drepturilor conexe:
 - 1. Creațiile muzicale și cinematografice (produsele audio-video);
 - 2. Operele literare și producția poligrafică;
 - 3. Software;
- C. Piața produselor contrafăcute și piratate;
- D. Piața serviciilor acordate de infrastructura pieței proprietății intelectuale.

A. Piața obiectelor proprietății industriale

În condițiile lipsei informației statistice privind tranzacțiile cu OPI principalul instrument pentru monitorizarea pieței lor, în cazul obiectelor proprietății industriale pentru RM este registrul contractelor privind utilizarea comercială a acestora, ținut de AGEPI. Includerea în acesta în RM este facultativă, referindu-se doar la tranzacțiile cu proprietatea industrială, efectuându-se contra plată.

³ Ținerea de către AGEPI a unui Registru unic a obiectelor proprietății industriale impune o abordare complexă a acestora, iar cuantumul minuscul al invențiilor și DMI comercializate, cesionate, licențiate, gajate, face inutilă divizarea lor.

Înregistrarea contractelor privind comercializarea obiectelor de proprietate industrială de către oficiile naționale de profil, constituie un specific evident al funcționării acestei piețe și include, de obicei, contractele de cesiune, licență, franchising și gaj. Înregistrarea contractelor de cesiune poartă o semnificație obligatorie, deoarece derivă din cedarea totală a drepturilor asupra obiectelor cesionate și necesitatea modificării ulterioare a titlurilor de protecție prin perfectarea lor pe numele noului titular. Referitor la înregistrarea contractelor de licență și de franchising, vom menționa că în practica mondială se aplică atât înregistrarea obligatorie, cât și cea facultativă a acestora.

Coraportul dintre diverse modalități de utilizare comercială a obiectelor de proprietate industrială în Republica Moldova, conform datelor Registrului deținut de AGEPI este reflectat în Tabelul 1. Informațiile prezentate denotă dominația totală a cesiunii, ponderea cumulativă a căreia pentru ultimii 13 ani constituie 86,4 %.

Această stare este o consecință a specificului cesiunii, ce presupune emiterea unui nou titlu de protecție. Totodată, dominația cesiunii este urmare a transparenței insuficiente a activităților antreprenoriale și a cotei sporite a economiei tenebre. În asemenea circumstanțe, indicatorii ce servesc drept bază pentru calcularea cuantumului redevențelor (profiturile obținute, cifrele de afaceri, volumul natural al producției fabricate etc.), nu pot fi veridic determinați, iar titularii de drepturi deseori renunță la licențiere, preferând cesiunea ca o cale mai simplă de obținere a unor efecte din comercializarea creațiilor sale.

Tabelul 1

Dinamica înregistrării la AGEPI a contractelor privind utilizarea comercială a OPI în anii 2001-2013 (contracte)

Anii	Licență	Cesiune	Franchising	Gaj	Total
2001-2005	66	560	6	11	643
2006-2010	82	625	10	3	720
2011	20	219	2	1	242
2012	27	153	3	8	191
2013	23	181	2	10	216
Total	218	1738	23	33	2012
%	10,8	86,4	1,1	1,6	100

Sursa: Rapoartele anuale AGEPI 2001-2013.

Examinarea informației incluse în registrele de transmitere a drepturilor asupra obiectelor de proprietate industrială relevă prezența neîntreruptă a tranzacțiilor doar pe segmentul mărcilor (Tabelul 2). Ponderea invențiilor și DMI este nesemnificativă, iar în unele perioade tranzacțiile pe aceste segmente chiar lipsesc din registre.

Tabelul 2

Numărul contractelor privind utilizarea comercială a OPI înregistrate la AGEPI în anii 2007-2013, divizate pe obiecte

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Total	%
Total, inclusiv:	111	134	131	134	219	153	181	1063	100
Mărci	109	128	120	132	219	147	176	1031	97.0
Invenții	1	3	4	-	-	2	2	12	1.1
DMI	1	3	7	2	-	4	3	20	1.9

Sursa: Rapoartele anuale AGEPI 2007-2013.

Generalizarea datelor privind divizarea contractelor de utilizare comercială a obiectelor proprietății industriale pe parcursul anilor 1994-2013 denotă ponderea de 97 % a mărcilor, 1% a invențiilor și 2% a DMI, în totalul obiectelor incluse în registru. Informațiile expuse confirmă caracterul fragmentar al pieței proprietății industriale din țara noastră și în mod special lipsa unei piețe a produselor și elaborărilor cu caracter inovațional. La capitolul *invenții brevetate* putem constata doar prezența unor tranzacții ocazionale. Informațiile ce reflectă situația din ultimii ani, după cum rezultă din Tabelul 2, demonstrează că piața inovațională practic bate pasul pe loc. Dificultățile dezvoltării inovaționale se manifestă, de asemenea, în diminuarea cererilor de brevete depuse de întreprinderi, ponderea cărora conform informațiilor prezentate în Tabelul 3 în ultimii ani s-a diminuat extrem de brusc.

Tabelul 3

Divizarea cererilor de brevet de invenție depuse de solicitanți naționali pe categorii de solicitanți (1993-2011)

Anul	Instituții universitare	Instituții de cercetare academice	Instituții de cercetare ramurale	Întreprinderi și organizații	Persoane fizice	Total
1993-1995	147	55	120	68	200	590
1996-2000	262	218	166	161	574	1381
2001-2005	380	224	132	130	893	1759
2006-2010	388	412	160	42	660	1662
2011	53	84	22	7	109	275
2012	62	77	26	1	99	265
2013	56	81	11	10	120	278
Total	1348	1151	637	419	2655	6210
%	21,7	18,5	10,3	6,7	42,8	100

Sursa: Bazele de date AGEPI.

Analiza etapei actuale a formării pieței proprietății industriale denotă un nivel insuficient pentru asigurarea unei interacțiuni funcționale a cererii și ofertei. Problemele grave ale formării pieței proprietății industriale de pe segmentul inovațional al acesteia sunt un rezultat direct al receptivității insuficiente a sectorului real al economiei naționale față de dezvoltarea inovațională, ce se manifestă în lipsa cererii pentru elaborările de ordin tehnologic, prioritare, în cazul modernizării întreprinderilor, acordându-se achiziției unor utilaje mai performante sau implementării unor produse noi doar la nivel local sau corporativ, fabricate deseori cu aplicarea tehnologiilor depășite.

Materialele referitor la subiecții tranzacțiilor de comercializare a obiectelor de proprietate industrială, expuse în Tabelul 4, demonstrează în mod evident o stagnare totală a participării întreprinderilor de stat la tranzacțiile cu titlurile de protecție a proprietății industriale atât în calitate de licențiar sau cedent, cât și în calitate de licențiat sau cesionar. Este o situație cauzată de factorii ce țin de competența și responsabilitatea managerială, dar, desigur, și de faptul că managementul din sectorul privat dispune de mai multă libertate și flexibilitate în luarea deciziilor operative de gestionare a companiilor, inclusiv aplicarea mărcilor, invențiilor, altor OPI.

Totodată, intensitatea mai sporită cu care companiile străine derulează tranzacții comerciale cu obiecte de proprietate industrială, ținând cont de numărul lor relativ limitat, comparativ cu celelalte forme organizatorico-juridice ale antreprenoriatului, demonstrează o atitudine și o motivație mult mai serioasă a acestora față de problemele poziționării pe piață și promovării unei imagini pozitive, valorificării cunoștințelor, tranziției la calea inovațională a creșterii economice.

O altă tendință ce merită a fi menționată este activitatea comparativă a societăților pe acțiuni și a SRL-urilor pe piața obiectelor de proprietate industrială care este evident în favoarea celor din urmă. Aceasta este bineînțeles urmare a numărului mult mai numeros al SRL-urilor în totalitatea întreprinderilor funcționale, dar în opinia noastră și a faptului că multe din marele societăți pe acțiuni sunt fostele întreprinderi de stat, care mai poartă până în prezent amprenta unei gestiuni neadecvate a bunurilor economice, în special a celor intelectuale.

Tabelul 4

Numărul de contracte încheiate de subiecții licențierii și cesiunii obiectelor de proprietate industrială în anii 2007-2013

	LICENȚIAR	LICENȚIAT	CEDENT	CESIONAR
PERSOANE FIZICE	13	2	155	103
PERSOANE JURIDICE, <i>inclusiv:</i>	118	129	908	960
Întreprinderi de stat	0	0	2	3
Societăți pe acțiuni	0	0	78	37
SRL	11	50	252	226
Companii străine	103	64	576	694
TOTAL	131	131	1063	1063

Sursa: Rapoartele anuale AGEPI 2007-2013.

Concomitent vom menționa o prezență activă pe piața proprietății industriale a companiilor străine, pe fundalul ponderii lor relativ restrânse. Bineînțeles, această tendință este consecința unui management mult mai preocupat de modernizarea companiilor, dezvoltarea inovațională și promovarea imaginii pozitive.

Ca urmare a faptului că piața obiectelor de proprietate industrială în RM este doar în devenire, fiind preponderent prezentată de segmentul mărci, constatăm comercializarea invențiilor doar de la caz la caz, prezența dificultăților enorme la capitolul transfer tehnologic și aplicarea rezultatelor C&D. Practic în aceeași situație se află și segmentul design-lui industrial.

Modalitatea clasică a dezvoltării pieței inovațiilor este comercializarea invențiilor brevetate. Procesul inovațional însă nu se limitează la aplicarea invențiilor brevetate. În practica mondială piața inovațiilor întotdeauna a fost abordată ca o totalitate de tranzacții ce depășește segmentul invențiilor brevetate. Astfel, dacă la sfârșitul sec. XX mai mult de 50% în tranzacțiile de licențiere se efectuau cu invenții brevetate, actualmente ponderea lor pe piața inovațiilor a scăzut la 20%⁴.

⁴ http://www.republique.pro/trends/intellectual_property

Desigur, după cum s-a menționat anterior, registrele contractelor de comercializare a obiectelor de proprietate industrială nu reflectă totalitatea tranzacțiilor de pe piața obiectelor proprietății industriale. Starea menționată este urmare a caracterului facultativ al înregistrării și a faptului că actele normative nu prevăd înregistrarea tranzacțiilor cu alte obiecte ale proprietății intelectuale, cum ar fi know-how, elaborările științifice, informațiile etc.

Comercializarea mărcilor. Actualmente în lume sunt înregistrate mai mult de 30 mil. mărci (în Moldova - 86162). Până la embargoul vinurilor impus de Rusia și criza economică din 2008-2012, numărul anual al mărcilor înregistrate în RM a fost într-o permanentă ascensiune.

Majoritatea mărcilor, cu excepția celor care la expirarea termenului de 10 ani nu au fost reînnoite, reprezintă oferta eventuală, constituind potențialul acestui segment al pieței OPI. Desigur, accesul la utilizarea comercială a mărcilor este mult mai complex și dificil, comparativ cu comercializarea bunurilor de ordin material prin rețelele comerciale. Protecția mărcii nu întotdeauna este însoțită de propunerea ei spre comercializarea. Totodată, în majoritatea cazurilor solicitanții pot obține accesul la utilizarea mărcilor în condiții comerciale, o bună parte din acestea fiind încadrate în piață în calitate de obiecte ale licențierii, cesiunii, gajării, franchising-ului etc.

Totodată vom menționa că analiza contractelor de cesiune a mărcilor înregistrate la AGEPI denotă lipsa unei componente comerciale într-o mare parte a acestora. Cesiunea deseori este impusă de procedurile de reorganizare, comasare, lichidare, divizare a întreprinderilor titulari a mărcilor respective și necesitatea perfectării titlurilor de protecție pe numele noilor titulari.

Piața desenelor/modelelor industriale de asemenea se află doar la etapa de constituire, pe parcursul anilor 2007-2013 fiind înregistrate doar 20 de contracte de licențiere/cesiune, ceea ce constituie circa 2% din numărul total al acestora.

Principalii indicatori ai pieței proprietății industriale ce pot fi monitorizați pe segmentul respectiv al pieței și sursele informațiilor sunt expuși în compartimentul II.

B. Piața obiectelor dreptului de autor și drepturilor conexe

Piața producției muzicale și audiovizuale din Republica Moldova. Statistica oficială până în prezent ne oferă o informație extrem de restrânsă și incompletă privind activitatea instituțiilor teatrale, muzicale din Republica Moldova și a întreprinderilor ce activează în așa numita *industrie muzicală*. Informațiile de acest gen se reduce la numărul instituțiilor implicate tradițional în unele din aceste activități, a spectacolelor/concertelor organizate și cel al spectatorilor (Tabelul nr. 5).

Tabelul 5

Activitatea teatral-muzicală în Republica Moldova în anii 2005-2012

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Teatre	15	14	14	14	14	14	14	14
Filarmonică	1	1	1	1	1	1	1	1
Colective artistice profesioniste	5	5	5	5	5	5	5	5
Spectacole teatrale	2117	2327	2495	2505	2245	2668	2939	2819
Concerte filarmonice	70	105	100	80	115	113	117	118
Concerte ale colectivelor artistice profesioniste	189	187	215	212	224	239	216	250
Spectatori ai spectacolelor teatrale, (mii)	368	382	402	409	336	349	379	402
Spectatori ai concertelor filarmonice, (mii)	11	13	18	19	22	37	30	30
Spectatori ai spectacolelor colectivelor artistice profesioniste, (mii)	166	231	194	171	157	136	111	136

Sursa: Anuarul statistic al Republicii Moldova 2013, Chișinău: Statistica, 2013, p. 229

Un important indicator al pieței audio-vizuale este numărul licențelor acordate pentru activitățile respective. Conform datelor Consiliului Coordonator al Audiovizualului (CCA) actualmente pe piața audiovizualului din Republica Moldova activează (dispun de licență) 238 întreprinderi ce oferă servicii la nivel național, regional și local. Divizarea lor pe domenii de activitate este expusă în Tabelul 6.

Tabelul 6

Numărul subiecților ce dispun de licențe pentru activitatea pe piața audiovizualului din RM la 31.12.2013

	Transmisie		cablu	MMDS	GSM	Total
	prin eter	prin satelit				
Televiziune	34	9	22	-	-	65
Radiodifuziune	56	4	1	-	-	61
Distribuitori	-	2	105	3	2	112
Total	90	15	128	3	2	238

Sursa: Raport cu privire la activitatea Consiliului Coordonator al Audiovizualului din RM în anul 2013

În ultimii 25 de ani numărul stațiilor de radiodifuziune și televiziune s-a extins vertiginos. Pe parcursul ultimilor două decenii numărul subiecților, ce activează pe piața audiovizualului din Republica Moldova, s-a majorat de cca 6 ori.

Dificultățile administrării eficiente a utilizării obiectelor DA și DC în mod individual, de către titularii de drepturi, impun necesitatea creării organizațiilor de gestiune colectiva (OGC) a operelor artistice. În cadrul sistemului de gestiune colectiva, titularii de drepturi încredințează OGC-urilor sarcinile de a gestiona și monitoriza utilizarea operelor lor, a negocia condițiile, a acorda licențe contra remunerației echitabile pe baza unui sistem de tarife, a colecta remunerațiile și a ale distribui titularilor de drepturi.

În RM OGC-urile își desfășoară activitatea în conformitate cu prevederile Legii nr.139 din 02.07.2010 privind DA și DC, în baza statutelor proprii și în limitele

împuternicirilor delegate de titulari. Activitatea organizațiilor se avizează de către AGEPI. La moment în RM activează 5 organizații de gestiune colectivă:

- Asociația „Drepturi de Autor și Conexe” (AsDAC);
- Asociația Națională pentru Protecția Creației Intellectuale (ANPCI);
- Asociația Națională „Copyright” (ANCO);
- Oficiul Republican al Dreptului de Autor (ORDA);
- AO „ReproMold” (ReproMold).

Cea mai mare experiență în domeniul gestiunii DA și DC o are AsDAC-ul, aceasta fiind înregistrată în anul 1999. AsDAC este membru al Confederației Internaționale a Societăților Autorilor și Compozitorilor (CISAC) din decembrie 2000 cu titlu provizoriu, iar din decembrie 2005 cu titlu permanent. În cele ce urmează vom expune tendințele evoluției pieței creațiilor muzicale din RM, bazându-ne preponderent pe datele statistice prezentate de AsDAC.

În ultimii trei ani numărul contractelor de licență menținute în vigoare, conform informațiilor expuse în Tabelul 7 a înregistrat o creștere constantă.

Tabelul 7

Numărul contractelor de licență în vigoare încheiate de AsDAC

Anii	2010	2011	2012	2013
Nr. de contracte	1826	1379	1467	1748

Sursa: Rapoartele anuale privind activitatea Directoratului AsDAC

Evident, s-a constatat și o majorare a numărului de membri AsDAC, situația, pe parcursul anilor 2010-2013, evoluând după cum rezultă din datele prezentate în Tabelului 8:

Tabelul 8

Numărul membrilor AsDAC pe categorii de drepturi/ autori și interpreți

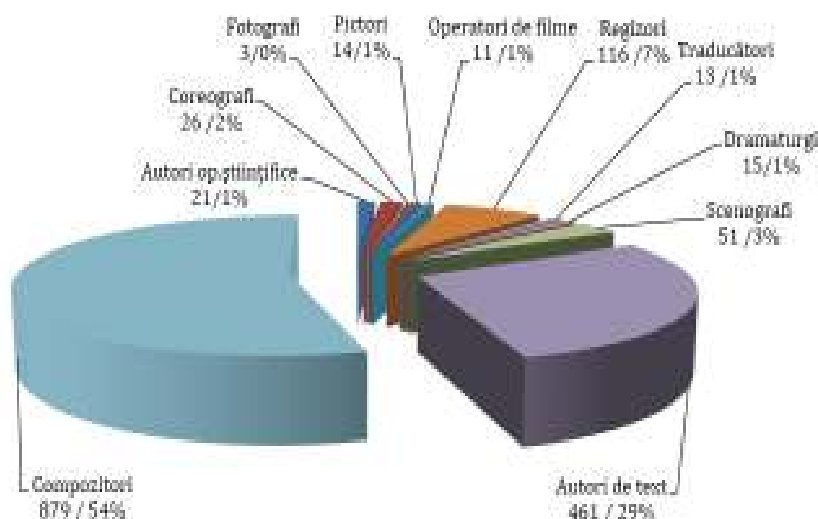
Numărul de membri	Anii			
	2010	2011	2012	2013
Total, din care:	2675	2838	2981	3080
- Autori	1386	1485	1566	1610
- Interpreți	1289	1353	1415	1470

Sursa: Rapoartele anuale privind activitatea Directoratului AsDAC

Repartizarea membrilor AsDAC conform diferitor categorii de titulari ai dreptului de autor este reprezentată în Figura 1, din care rezultă ca majoritatea absolută a autorilor o dețin compozitorii, fapt ce se reflectă și în nivelul redevențelor colectate de la utilizatori pentru interpretarea operelor muzicale.

Figura 1

Numărul și ponderea diferitor categorii de titulari ai dreptului de autor-membri AsDAC (la 31.12.2013)

Sursa: Rapoartele anuale privind activitatea Directoratului AsDAC

OGC-urile își extind activitatea nu doar asupra teritoriului național, ci și în străinătate. Protecția peste hotare a drepturilor autorilor autohtoni se asigură prin colaborarea cu asociațiile de profil din alte țări prin încheierea unor contracte de reprezentare reciprocă a drepturilor. Astfel, acest mecanism asigură achitarea plăților autorilor și interpreților străini din interpretările creațiilor acestora în RM și a celor autohtoni pentru aplicarea operelor respective în străinătate.

În Tabelul 9 sunt prezentate datele referitor la încasările remunerațiilor de autor colectate din RM și din străinătate. Conform informației disponibile se înregistrează o scădere a sumei totale pentru ultimii ani, urmare a unor litigii dintre OGC-uri.

Tabelul 9

Cuquantumul remunerațiilor încasate din RM și din străinătate în anii 2010-2013 (lei)

Anii	2010	2011	2012	2013
Remunerație din MD	6,088,797.63	6,685,576.53	5,761,367.68	4,936,973.35
Remunerație din străinătate	142,013.10	90,366.31	137,649.00	141,629.82
Total	6,230,810.73	6,775,942.84	5,899,016.68	5,078,603.17

Sursa: Rapoartele anuale privind activitatea Directoratului AsDAC

Remunerația încasată în anul 2013 pe piața internă a RM de 4 936 973,35 lei a fost formată din diverse categorii (tipuri) de defalcări ce corespund modalităților de valorificare a creațiilor artistice indicate în Tabelul 10.

Remunerația încasată din teritoriul Republicii Moldova (lei)

Tipul de licență	Anii			
	2010	2011	2012	2013
Ip mecanică (interpretare publică în alte cazuri decât concerte și spectacole)	2,899,265.12	3,669,427.69	3,591,514.22	3,807,375.19
Ipvie-S (interpretare publică în spectacole)	320,740.17	402,703.77	494,486.97	437,780.99
Ipvie-C(interpretare publică în concerte)	142,901.17	246,595.81	255,532.89	172,190.67
RTV-Pr (radio televiziune) comunicare publică în emisiuni proprii	1,248,649.97	996,431.65	448,544.32	244,818.00
RTV-Re (radio-televiziune) retransmitere prin satelit și cablu	1,046,023.45	1,115,198.48	717,874.88	59,972.00
RC-AV(remunerație compensatorie din opere audiovizuale)	185,647.35	169,668.62	147,039.69	134,387.44
RC-RR (remunerație compensatorie din reproducere reprografică)	0.00	3,742.65	53,834.09	24,167.06
AVI (opere audiovizuale)	241,970.40	67,693.76	17,897.86	8,627.00
PP (publicații periodice)	1,350.00	1,745.00	3,105.00	655.00
ST (telefonie fixă) licență deținută doar de Moldtelecom	2,250.00	1,000.00	0.00	0.00
FO (fonograme)	0.00	2,688.00	0.00	0.00
OL (opere literare)	0.00	8,440.40	0.00	0.00
Remunerație fără licență	0.00	240.70	31,537.76	47,000.00
Total	6,088,797.63	6,685,576.53	5,761,367.68	4,936,973.35

Sursa: Bazele de date AsDAC

Notă: În nominalizarea tipurilor de remunerații este păstrată terminologia aplicată de CISAC.

Informațiile prezentate în Tabelul 10 indică că cea mai mare sumă a fost colectată pentru tipul de licență *Ip mecanică* (interpretare publică în alte cazuri decât concerte și spectacole) - 3,807,375.19lei, aceasta fiind urmată de *Ip vie-S* (interpretare publică în spectacole) - 437,780.99 lei și *RTV-Pr* (radio televiziune) comunicare publică în emisiuni proprii - 244,818.00 lei.

În contextul informației prezentate în Tabelul 9 vom menționa că în urma conflictului declanșat începând cu anul 2012 dintre OGC, colectarea remunerațiilor practic s-a blocat. Sumele colectate pentru anii 2013 și parțial 2012 prezintă datoriile anilor precedenți. Prin urmare, datele expuse în Tabelul 10 nu reflectă dinamica reală a remunerațiilor, ci doar coraportul dintre diferite tipuri a acestora.

Un instrument al asigurării protecției operelor audiovizuale și fonogramelor, reglementării pieței respective, dar și al monitorizării ei, sunt marcajele de control. Conform prevederilor legii cu privire la difuzarea exemplarelor de opere și fonograme nr.1459-XV din 14.11.2002, AGEPI eliberează marcaje de control, ține și administrează Registrul de stat al acestora. Pe parcursul ultimilor 11 ani după cum rezultă din Tabelul 11, au fost eliberate cca 11,7 mln marcaje de control.

Dinamica eliberării marcajelor de control în anii 2003-2010 (buc.)

Supportul	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Total
Compact-discuri (DA)	192104	577728	664690	801992	820838	662953	375022	384653	517987	252685	197193	5447845
Casete audio (AA)	565313	1777982	1285882	964070	561055	273731	223250	4000	2250	141815	1525	5800873
Casete video (VA)	82620	192405	110680	25815	6255	0	0	0	0	0	0	417775
Total:	840037	2548115	2061252	1791877	1388148	936684	598272	388653	520237	394500	198718	11666493

Sursa: Rapoartele statistice ale departamentelor AGEPI

Urmare a evoluției tehnologice și a modalităților de valorificare a operelor prin rețelele deschise, pe parcursul ultimilor ani se constată o diminuare semnificativă a numărului marcajelor de control eliberate de AGEPI. Această tendință de renunțare masivă la utilizarea suporturilor materiali ai operelor muzicale, este caracteristică majorității țărilor, fiind consecința progresului tehnic în sfera TIC.

Generalizarea informației privind evoluția, starea actuală și informația disponibilă privind funcționarea pieței muzicale și celei audio-video în RM, ne permite să identificăm o serie de indicatori ai acesteia reflectați împreună cu sursele lor în compartimentul II.

Piața produselor literare și tipografice. Nivelul concurenței pe piața producției tipografice se estimează în baza numărului de întreprinderi ce funcționează pe segmentul respectiv. Conform datelor BNS, în RM, după cum rezultă din Tabelul 12, activează 593 de întreprinderi cu genul principal de activitate *edituri, poligrafie și reproducerea materialelor informative* (a. 2012), cu un număr de 3724 de angajați. Se atestă o tendință de diminuare a numărului lor în anul 2012, micșorându-se cu 7,5% față de anul cu cea mai mare valoare (2009).

Numărul de întreprinderi cu genul principal de activitate edituri, poligrafie și reproducerea materialelor informative

Anii	Mari	Mijlocii	Mici	Micro	Total
2006	3	12	114	477	606
2007	3	9	120	498	630
2008	4	8	117	505	634
2009	2	10	98	531	641
2010	2	9	115	500	626
2011	4	9	107	480	600
2012	3	10	99	481	593

Sursa: Banca de date statistice BNS, disponibil:

<http://statbank.statistica.md/pxweb/database/RO/24%20ANT/24%20ANT.asp>

Mai mult de 80 %, sau 481 de întreprinderi cu genul principal de activitate *edituri, poligrafie etc.*, au de la 1 la 9 angajați (microîntreprinderi), ceea ce reprezintă 33,5% din numărul total al angajaților din sector, în timp ce 0,5% reprezintă întreprinderile mari la care activează 11% din numărul de angajați.

În anul 2012, cifra de afaceri a întreprinderilor cu genul principal de activitate menționat era distribuită conform mărimii întreprinderilor, după cum urmează: 15,8% revenea întreprinderilor mari, 23,2% întreprinderilor mijlocii, 45,8% întreprinderilor mici și 15,2% din vânzări respectiv micro întreprinderilor (calculat în baza informațiilor din Tabelul 13). Vom menționa o ușoară extindere a cifrei de afaceri a întreprinderilor mijlocii (cu 22%) și micro (cu 4%), și o descreștere în anul 2012 față de anul 2011 a cifrei de afaceri a întreprinderilor mari (cu 27%). Per ansamblu, întreprinderile în cauză au înregistrat pe parcursul ultimilor ani o creștere întreruptă de criza economico-financiară mondială declanșată în anul 2008. În anul 2012 sa efectuat o diminuare a veniturii din vânzări față de anul precedent cu 5%.

Tabelul 13

Venitul din vânzări al întreprinderilor cu genul principal de activitate edituri, poligrafie și reproducerea materialelor informative (mln lei)

Anii	Mari	Mijlocii	Mici	Micro	Total
2006	75,7	213,6	311,4	101,2	701,9
2007	85,8	193,9	397,7	122,4	799,8
2008	143	176,9	440,2	136,1	896,2
2009	72,1	187,2	349,6	126,7	735,6
2010	82,9	212	398,9	114,2	807,9
2011	180,9	157,6	412,4	121,1	872,2
2012	131,2	192,2	380	125,6	829

Sursa: Banca de date statistice BNS, disponibil:

<http://statbank.statistica.md/pxweb/database/RO/24%20ANT/24%20ANT.asp>

Potrivit informației Camerei Naționale a Cărții, în RM actualmente activează circa 340 de edituri. Din acestea, majoritatea (87%), au publicat în anul trecut doar până în 10 titluri de carte. Editurile mari constituie cca 5 la sută din numărul lor total. În anul 2013 fiecare a publicat peste 30 de titluri fiecare.

Totodată, instituțiile superioare de învățământ, de asemenea, dispun de centre editorial-poligrafice, editând practic cele mai multe titluri. În topul instituțiilor de învățământ, se află centrele editoriale ale USM cu 143 de titluri într-un tiraj total de 15 700 exemplare în anul 2013, după care urmează UTM cu 104 titluri și un tiraj de 6300 exemplare, și USMF, cu 88 de titluri cu tirajul total de 13 200 (150 exemplare per titlu). Informațiile privind tirajele valorificate de editurile din RM, în anul 2013, specificate pe cinci cele mai mari edituri, sunt expuse în Tabelul 14.

Topul editurilor cu cele mai mari tiraje (a. 2013)

Locul în top	Denumirea editurii	Tirajul, mln exemplare	Ponderea, %
1	IEP Știința	0,5387	17,7
2	Editura Cartier	0,4934	16,2
3	Editura Arc	0,1927	6,3
4	Editura Cartdidact	0,1276	4,2
5	Editura Epigraf	0,0977	3,2
	Alte edituri	1,59	52,4
	Total	3,05	100

Sursa: <http://agora.md/analize/6/anul-editorial-2013-din-republica-moldova-in-cifre-si-date>

Topul editurilor cu cele mai mari tiraje include: IEP „Știința” (cca. 9300 ex. per titlu), Editura Cartier (cca. 8500 ex. per titlu), Editura Arc (cca. 2800 ex. per titlu), Editura Cartdidact (cca. 8000 ex. per titlu), Editura Epigraf (cca. 2700 ex. per titlu).

Per ansamblu, numărul editurilor și tipografiilor, ponderea întreprinderilor mari, mici și mijlocii în volumul lucrărilor, permite de a constata, conform unor criterii formale o stare satisfăcătoare a concurenței pe piața publicațiilor tipărite.

Potrivit Camerei Naționale a Cărții, tirajul total al anului editorial 2013 este de 3,05 mln exemplare, dintre care aproape jumătate revine celor 5 edituri din top, cu 1,45 mln exemplare per total.

Pentru perioada 2007-2012 indicatorii absoluți și dinamica editării de titluri de cărți, broșuri, reviste ziare și alte publicații în Republica Moldova este reflectată în informațiile din Tabelul 15 și figurile ce urmează:

Editarea cărților, broșurilor, revistelor, altor publicații și ziare

Indicatori	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Numărul de cărți și broșuri (unități de tipar)	2760	2711	2246	2366	2470	2724
% față de anul precedent	96,8	98,2	82,8	105,3	104,4	110,3
Numărul de reviste și alte publicații periodice	267	276	255	245	227	232
% față de anul precedent	109,4	103,4	92,4	96,1	92,7	102,2
Numărul de ziare (publicații)	219	242	237	207	184	166
% față de anul precedent	109,5	110,5	97,9	87,3	88,9	90,2

Elaborat în baza datelor din Banca de date statistice BNS, disponibil:

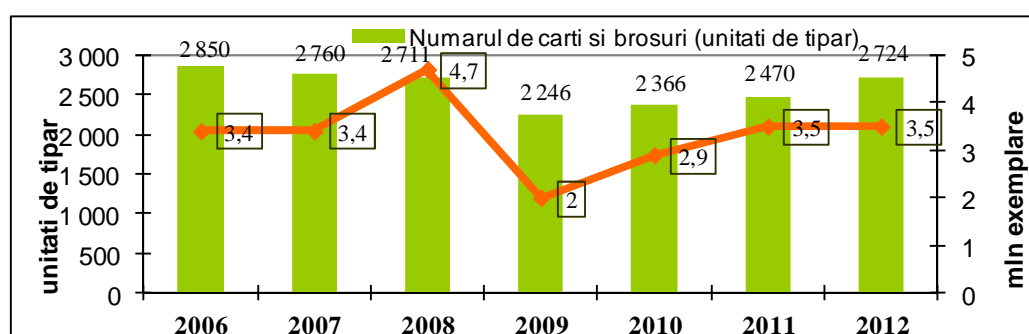
<http://statbank.statistica.md/pxweb/database/RO/24%20ANT/24%20ANT.asp>

Numărul de titluri de cărți/broșuri editate în 2012 este într-o creștere de 10% față de a. 2011, totodată diminuându-se față de a. 2007, an cu cele mai multe titluri.

Tirajul de cărți în ultimii ani, începând cu 2008, este în descreștere. Cel mai mare declin a fost înregistrat în anul 2009 (57,4% față de anul 2008). Începând cu anul 2010 se înregistrează o ușoară învioreare.

Figura 2

Dinamica editării cărților și broșurilor în RM (a.2006-2012)

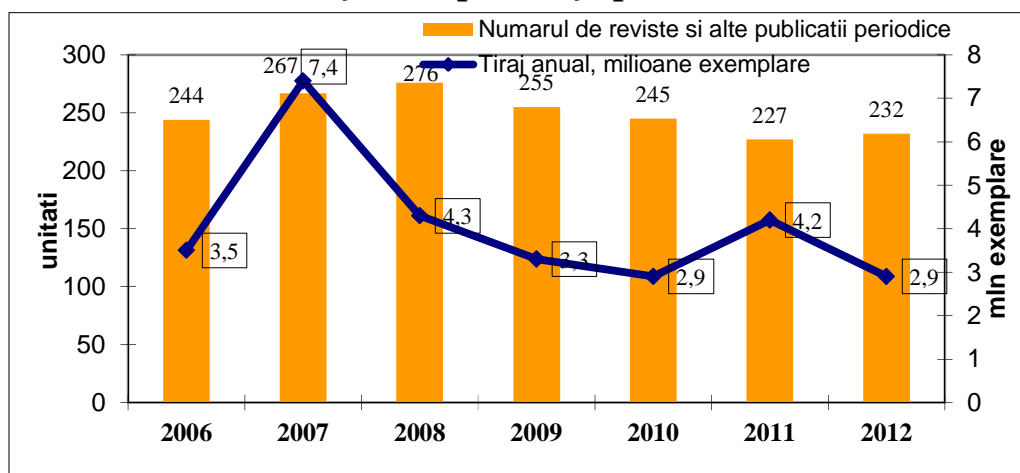
Elaborat în baza datelor din Banca de date statistice BNS, disponibil:
<http://statbank.statistica.md/pxweb/database/RO/24%20ANT/24%20ANT.asp>

Un instrument valoros al sporirii competitivității pe piața cărților sunt licitațiile pentru realizarea comenzilor de stat, în primul rând a celor de editare a manualelor. Însă, conform opiniilor experților, acestea nu sunt suficient de transparente pentru a-și atinge obiectivele .

Periodicele reprezintă un segment extrem de important al pieței producției tipărite. Analiza succintă a evoluției lui denotă trendul descrescător înregistrat de tirajele revistelor și altor publicații periodice. Acestea s-au redus de la 3500 mii exemplare în anul 2006 la 2900 mii în anul 2012 (17%).

Figura 3

Dinamica editării revistelor și altor publicații periodice în RM în anii 2006-2012

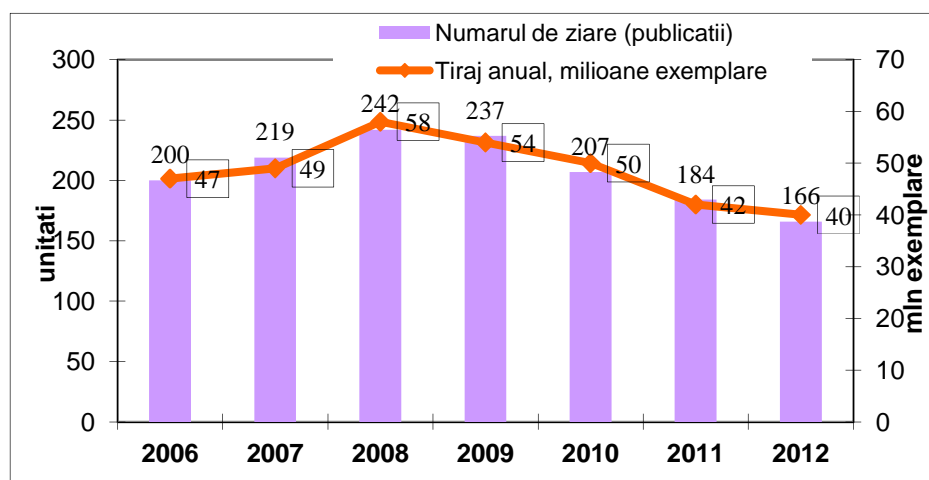

Elaborat în baza datelor din Banca de date statistice BNS

Pentru perioada 2008-2012 numărul ziarelor editate în RM se caracterizează printr-un trend ușor descrescător, atingând valoarea maximală de 242 ziare cu un tiraj de 58 mln exemplare în anul 2008. În anul 2012 se atestă un declin cu 31,4 la sută a numărului de ziare față de 2008, anul cu cel mai mare număr de titluri (Figura 4).

Figura 4

Numărul de ziare editate și tirajul cumulativ al acestora în RM în anii 2006-2012

Elaborat în baza datelor din Banca de date statistice BNS

Vânzările de carte sunt reflectate în Anuarul statistic la compartimentul „Comerțul cu amănuntul” printr-un indicator comun cu ziarele, revistele și rechizitele de birou. Acestea sunt expuse în Tabelul 16, din care rezultă o ascendență pe parcursul ultimilor ani a valorilor absolute, cu o diminuare a ponderii în totalul vânzărilor cu amănuntul.

Dinamica vânzărilor cu amănuntul a cărților, ziarelor, revistelor și rechizitelor de birou (2006-2012)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Vânzări de mărfuri cu amănuntul (mil lei)	13620,7	16866,6	21387,2	19960,6	25096,5	32132,7	33707,1
Vânzări cu amănuntul a cărților, ziarelor, revistelor și rechizitelor de birou (mil lei)	177,6	236,13	256,64	279,65	276,6	289,19	303,36
Ponderea vânzărilor de cărți, ziare etc. în vânzările totale cu amănuntul (%)	1,3	1,4	1,2	1,4	1,1	0,9	0,9

Sursa: Anuarul Statistic al Republicii Moldova 2013, Chișinău: BNS, 2013, pp. 464,467

Referindu-ne la încasările din exportul de carte, ziare și alte produse ale industriei poligrafice, remarcăm un trend neuniform al activității de export al acestora, influențat de criza economică declanșată în 2008. Astfel, după cum rezultă din informațiile expuse în Tabelul 17, în perioada 2006-2008 se atestă o tendință de creștere a încasărilor din export, acestea atingând în 2008 valoarea maximă de 3045,7 mii USD. Începând cu 2009, se înregistrează o scădere semnificativă a exportului de carte și alte produse ale industriei poligrafice, încasările diminuându-se în 2010 de 2 ori față de 2008, cu o revigorare impresionantă în anii 2011-2012.

Exportul și importul de cărți, ziare, ilustrate imprimate și alte produse ale industriei poligrafice din RM (mii USD)

Anii	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Export	2355,0	2521,4	3045,7	1953,4	1429,3	2898,4	2875,2
Import	11690,5	15009,9	19389,2	18253,7	16659,2	20322,4	19034,3
Balanța comercială	-9335,5	-12488,5	-16343,5	-16300,3	-15229,9	-17424,0	-16159,1

Sursa: Anuar statistic al RM 2013, Chișinău: BNS, 2013, pp. 434-443

Cele menționate permit identificarea a 14 indicatori ai pieței publicațiilor tipărite ce pot fi utilizați pentru monitorizarea acesteia, care sunt expuși împreună cu sursele lor în capitolul II.

Piața software. Sectorul în cauză este unul dintre cele mai dinamice sectoare economice din RM și unul dintre puținele, ce nu este afectat de criză. Acesta crește anual cu ritmuri sporite, fapt ce într-o perspectivă rezonabilă poate plasa RM într-o poziție analogică cu cea parcursă de Singapore, Irlanda și alte țări⁵.

⁵ Фомин И. В Молдове может случиться IT-взрыв Экономическое обозрение №10 (842), 19 марта 2010г.

Și autorii unui studiu efectuat de German Economic Team Moldova, consultant al Guvernului Republicii Moldova, consideră că țara noastră ar putea deveni un important jucător în TIC din regiune.⁶

Republica Moldova penetrează cu insistență piața mondială a tehnologiilor informației și comunicațiilor. Astfel, în țară activează zeci de companii străine de outsourcing, integrate în sisteme internaționale de elaborare și distribuție a produselor software. Cele mai noi elaborări se implementează și pe piața internă în sectoarele de stat și privat, asigurând eficiență și operativitate în activitate.

În prezent RM deja în poziții de egalitate concurează pe piața serviciilor TIC cu țările din regiune. Funcționarea sectorului TIC autohton corespunde tendințelor dezvoltării mondiale. Astfel, conform majorității indicatorilor de dezvoltare a sectorului TIC RM ocupă poziții avansate în clasamentele mondiale. Indicii RM depășesc valorile medii ale țărilor CSI, iar conform Indicelui de dezvoltare a TIC și celui de dezvoltare *e-guvernare* au depășit și valorile medii mondiale.

Conform clasamentului internațional al Indicelui de dezvoltare a sectorului TIC, țara noastră s-a plasat pe locul 65 din 157 state reușind să-și păstreze poziția prin creșterea constantă a valorii indicelui de la 3,11 în a. 2007 la 4,74 puncte în a. 2012 (Tabelul 18). Evoluția ascendentă a accesului populației la tehnologiile informației și comunicațiilor a clasat Moldova pe poziția 58, înregistrând un salt de 27 poziții⁷.

Tabelul 18

Dinamica Indicelui dezvoltării TIC – IDI (ICT Development Index)

	2007 (154 țări)		2008 (159 țări)		2009 (159 țări)		2010 (152 țări)		2011 (155 țări)		2012 (157 țări)	
	IDI	rang	IDI	rang	IDI	rang	IDI	rang	IDI	rang	IDI	rang
Moldova	3,11	73	3,37	73	3,57	64	4,47	57	4,55	62	4,74	65
Țara top în lume	7,50	1	7,85	1	8,40	1	8,45	1	8,56	1	8,57	1
Media mondială	3,40	-	3,58	-	3,62	-	4,08	-	4,15	-	4,35	-
Media CSI	3,05	-	3,18	-	3,18	-	3,85	-	4,43	-	4,95	-
Media Europei	5,97	-	5,99	-	5,8	-	6,42	-	6,49	-	6,73	-
România	4,11	48	4,73	44	5,20	48	4,89	50	5,13	52	5,35	55
Ucraina	3,56	58	3,87	58	4,34	62	4,20	65	4,40	67	4,64	68

Sursa: Raportul UIT, „Measuring the Information Society 2012”

Eforturile depuse de RM în ultimii ani pentru impulsionearea dezvoltării infrastructurii sectorului TIC au contribuit la creșterea poziționării țării în clasamentele organismelor internaționale (Uniunea Internațională a Telecomunicațiilor, Forumul Economic Mondial, Departamentul Afacerilor Economice și Sociale al ONU, Banca Mondială ș.a.).

⁶ <http://www.get-moldau.de/download/policypapers/2013/pp-04-2013-ro.pdf?PHPSESSID=86fbc94435ed5bf5191d1039a80b49a3>

⁷ *Measuring the Information Society 2012 – ITU*; <http://www.itu.int/ITU-D/ict/publications/idi/>

- Potrivit studiilor NetIndex-2013 Republica Moldova este în continuare una dintre țările cu cea mai înaltă viteză de acces la Internet. La capitolul viteza de upload, țara noastră este situată în topul statelor cu nivel avansat de dezvoltare a serviciilor, poziționându-se pe locul 14, cu viteza de 13,40 Mbps. Cât privește viteza de download, țara noastră se plasează pe poziția 19 din 180 țări cu o medie de viteză de 21,96 Mbps, totodată fiind în fruntea clasamentului regional al statelor CSI⁸.

- La capitolul cost pentru un Mbps, Moldova deține locul 5, cu un preț de 1,15 \$ pentru 1 Mbps⁹.

- În perioada 2008-2010 a scăzut considerabil costul serviciilor de telecomunicații, Republica Moldova plasându-se în top-ul primelor 10 țări cu dinamică avansată de reducere a prețurilor la serviciile respective. Astfel, Moldova se plasează pe locul 8 din 142 țări în ceea ce privește accesibilitatea serviciilor TIC¹⁰.

- După impactul TIC asupra dezvoltării și competitivității țării, Moldova a înregistrat un salt de 24 poziții în clasamentul mondial și s-a plasat pe locul 65 din 144 de state¹¹.

- Valoarea indicilor agregați pentru Republica Moldova au o tendință de creștere pe mai multe domenii, ceea ce semnifică o avansare a țării în domeniul TIC. Astfel, putem concluziona că clasamentele internaționale poziționează Moldova în categoria țărilor cu nivel mediu de dezvoltare a sectorului TIC.

Funcționarea TIC din punct de vedere al necesităților antreprenoriatului, societății și statului confirmă o tendință durabilă pozitivă: businessul, instituțiile și cetățenii au acces de înaltă calitate la Internet; pe piață este disponibil orice soft și o gamă largă de echipamente. În țară există o infrastructură TIC bine dezvoltată (rețele în bandă largă de mare viteză), care creează condiții favorabile pentru acordarea diferitor tipuri de servicii TIC.

Analiza evoluției dezvoltării sectorului TIC în Republica Moldova denotă existența unor evidente tendințe pozitive în toate ramurile sectorului TIC. Un potențial înalt există în dezvoltarea infrastructurii, comunicațiilor electronice etc. Tendințele pozitive a dezvoltării sectorului TIC se manifestă în următoarele:

- Digitizarea rețelilor de telefonie fixă a atins nivelul de 94,5%.
- 98,3% din localitățile RM dispun de telefonie fixă, inclusiv CDMA.
- 99% din teritoriul țării (97,3% din localități) are rețele de telefonie mobilă 2G.
- 99,1% din localități dețin rețele de telefonie mobilă 3G.

⁸ <http://www.netindex.com>

⁹ Sursa: Household Download Index–OOKLA; <http://www.netindex.com>

¹⁰ Sursa: Measuring the Information Society 2012 – ITU; <http://www.itu.int/ITUD/ict/publications/idi/>

¹¹ Sursa: The Global Competitiveness Report 2012-2013 WEF

<http://www.weforum.org/issues/global-competitiveness>

- Ponderea investițiilor în TIC constituie 11,1% din volumul acestora.
- Volumul exportului de servicii TIC a crescut mai mult de 3 ori în ultimii 7 ani: de la 63 milioane USD în a. 2005 până la 182,8 milioane în a. 2011, având o contribuție decisivă în creșterea competitivității sectorului.
- Companiile din sectorul TIC asigură peste 5% din contribuțiile la bugetul asigurărilor sociale și de sănătate.
- 58% din gospodăriile casnice dispun de cel puțin un calculator.
- 53% din gospodăriile casnice dispun de calculator conectat la Internet, dintre ele: 73,7% utilizează Internetul în bandă largă fixă¹².

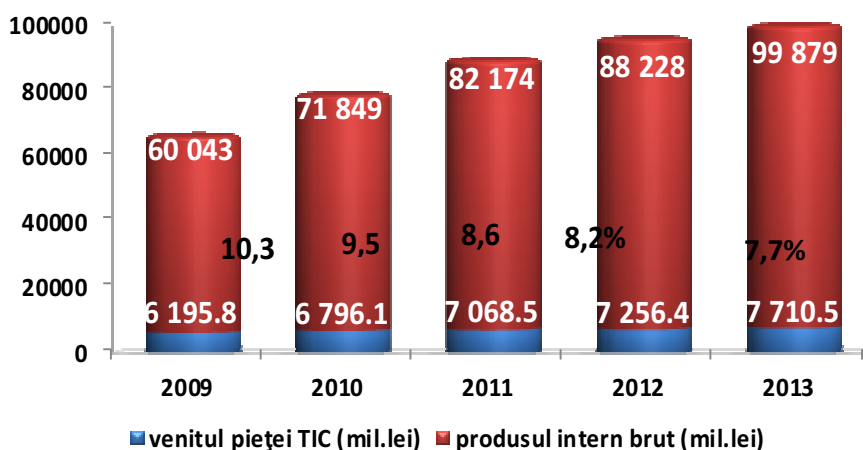
În perioada 2007-2013, valorile indicatorilor de dezvoltare TIC au cunoscut o îmbunătățire considerabilă, fapt ce indică la un potențial suficient pentru dezvoltarea rapidă a societății informaționale.

Un important indicator al dezvoltării sectorului TIC este ponderea lui în crearea Produsului Intern Brut (PIB).

Cota contribuției domeniului TIC în PIB în a. 2013 a constituit 7,7%, cu o valoare de piață de cca 7,7 miliarde lei anual (Figura 5). În sector sunt angajate circa 16 mii persoane, ponderea salariaților cu studii superioare este cea mai înaltă, comparativ cu alte domenii din sectorul real al economiei naționale.

Figura 5

Ponderea sectorului TIC în volumul PIB în dinamică (mld lei, %)

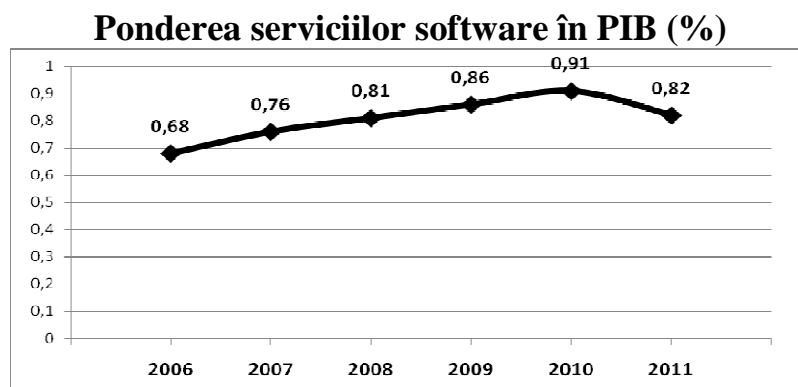

Sursa: Banca Națională a Moldovei și ANRCETI, conform datelor raportate de către operatori în 2014

Ponderea industriei software în PIB pe parcursul ultimilor ani s-a aflat într-o continuă creștere cu excepția anului 2011 (Figura 6).

¹² Sursa : Datele Ministerului Tehnologiei Informației și Comunicațiilor pentru a. 2012

Figura 6

Sursa: Raportul ATIC: Sectorul TIC în Moldova, Cartea albă a politicilor,
<http://www.ict.md/files/White%20Book%202012%20Romanian%20Version%20FIN.pdf>

Potențialul creșterii pieței software rezultă din dinamica numărului de computere deținute de persoanele fizice și juridice. În cazul persoanelor juridice acesta este reflectat în Tabelul 19.

Tabelul 19

Numărul de computere ale persoanelor juridice pe tipuri de activități economice (la sfârșitul anului, unități)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Total:	71159	85102	103185	116761	124822	138567	161095	171900
Agricultura, vânat, silvicultura, pescuit	702	791	970	1015	1101	1403	1675	1889
Industrie	10332	11179	12665	13298	13691	14169	15909	17507
Construcții	594	845	1044	1173	1373	1556	2355	2528
Comerț și reparații	4868	6926	8583	10266	11029	12571	16942	18780
Servicii hoteliere și restaurante	339	369	406	395	424	526	978	980
Transporturi și comunicații	6150	6991	8363	9419	10665	11371	12272	13044
Activități financiare	7378	7916	8851	10063	9360	10752	12522	12511
Tranzacții imobiliare, închirieri	6580	8396	9438	10421	11793	12928	18054	19857
Administrare publică	17803	17962	21379	24765	25408	28377	31559	33899
Învățământ	13073	18403	25413	28917	31328	33832	35679	36254
Sănătate și asistență socială	1717	2689	3162	3966	5110	6582	8157	9238
Alte activități	1623	2635	2911	3063	3540	4500	4993	5413

Sursa: Anuarul Statistic al Republicii Moldova 2013, Chișinău: Statistica, 2013, p.405

Informația din tabelul 19 urmează a fi raportată la cheltuielile întreprinderilor și instituțiilor pentru procurarea tehnologiilor informaționale, în mod special a software, expuse în Tabelul 20.

Tabelul 20

Cheltuielile persoanelor juridice pentru tehnologii informaționale pe tipuri de procurări (mii lei)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Total cheltuieli, inclusiv:	407591	608026	715655	832882,6	980483	858633	825585	957269
Procurarea echipamentului de calcul	267421	281144	348244	387799,2	447235	327649	285847	379025
Procurarea software	76856	164452	158519	195651,2	255821	262896	199975	245044
Proiectări și elaborări a sistemelor informatice	3671	12782	28542	51665,0	57638	53045	67309	48681
Alte cheltuieli	59643	149648	170350	197767,2	219790	215043	276454	284519

Sursa: Anuarul statistic al Republicii Moldova 2005-2012, Chișinău: Statistica, 2005-2012, Compartimentul Tehnologii Informaționale

Analiza informațiilor prezentate în tabelele 19 și 20 demonstrează o ascensiune stabilă pe parcursul ultimilor ani a parcului corporativ de computere și una mai puțin evidentă, întreruptă în unii ani a costurilor tehnologiilor informaționale. Raportarea cheltuielilor corporative pentru software la numărul de computere denotă costurile software ce revin fiecărui computer din dotarea întreprinderilor, care conform calculului în 2012 a constituit 1443 lei (24844300/171900).

Indicatorul menționat în ultimii ani a evoluat după cum urmează din informațiile expuse în Tabelul 21.

Tabelul 21

Evoluția cheltuielilor ce revin procurării software pentru un computer din dotarea persoanelor juridice din Republica Moldova în anii 2005-2013

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Cheltuieli pentru achiziționarea software (mii lei)	76856	164452	158519		255821	262896	199975	248044
Numărul computerelor în dotarea persoanelor juridice (bucăți)	71159	85102	103185	116761	124822	138567	161095	171900
Costul mediu al software ce revin unui calculator, lei	1080	1932	1536		2049	1897	1241	1443

Sursa: Anuarul Statistic al Republicii Moldova 2013, Chișinău: BNS 2013, Compartimentul Tehnologii Informaționale

Aceste informații ale BNS ce reflectă dinamica costurilor software din dotarea persoanelor juridice subminează afirmația, conform căreia, RM este cel mai mare pirat IT din lume¹³.

Extrem de important pentru reflectarea rolului sectorului TIC în dezvoltarea economică în condițiile tranziției la societatea informațională este ponderea lui în operațiunile de export-import. În această ordine de idei vom menționa că exportul serviciilor în domeniul TIC în ultimii 8 ani a crescut mai mult de 3 ori, de la **63.010.000 USD în a. 2005 până la 200.330.000 USD în a. 2013**. Tendința este susținută de investițiile în sectorul TIC. De menționat că TIC este unul din puținele sectoare ale economiei naționale cu o evidentă și durabilă balanță comercială pozitivă. În această ordine de idei vom accentua asupra faptului că ritmurile creșterii exporturilor pe parcursul anilor 2007-2013 le depășesc, per ansamblu, pe cele ale importurilor. Informațiile privind evoluția operațiunilor de export-import a produselor TIC sunt reflectate în Tabelul 22.

Conform calculelor efectuate de German Economic Team Moldova în baza datelor Băncii Mondiale, în ultimii ani sectorul TIC din Moldova contribuie mai mult la totalul exportului decât industria TIC din alte țări. Desigur această contribuție avansată este parțial știrbită de valorile absolute modeste ale exportului și PIB-ului Republicii Moldova.

Tabelul 22

Dinamica comerțului exterior cu servicii TIC al RM

Indicator	Unitatea de măsură	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Total Export	mil. USD	2001,75	2489,81	2000,03	2290,75	3158,53	3164,38	3498,86
Export servicii TIC inclusiv,	mil. USD	99,94	140,83	134,96	159,47	182,8	195,88	200,33
Servicii de comunicații	mil. USD	85,67	114,56	105,21	126,05	134,96	140,04	137,81
Servicii de informatică și informaționale	mil. USD	14,27	26,27	29,75	33,42	47,84	55,84	62,52
% sectorul TIC	%	4,99	5,65	6,74	6,96	5,78	6,19	5,73
Total Import	mil. USD	4321,54	5706,21	3988,6	4573,78	6030,56	6109,44	6479,99
Import servicii TIC inclusiv,	mil. USD	53,2	63,36	63,13	61,76	65,45	77,3	91,68
Servicii de comunicații	mil. USD	37,55	47,37	39,15	38,13	42,46	40,16	51,61
Servicii de informatică și informaționale	mil. USD	15,65	15,99	23,98	23,63	22,99	37,14	40,07
% sectorul TIC	%	1,23	1,11	1,58	1,35	1,08	1,26	1,41

Sursa : Banca Națională a Moldovei, <https://www.bnm.md/md/balance-of-payments>

Pe fundalul creșterii continue și semnificative a sectorului software și a pieței respective vom menționa că, în opinia experților, o mare parte a exportului de produse program (până la 1/3 din volumul oficial), datorită transferului on-line, nu este reflectat în balanța de plăți, achitățile efectuându-se, în aceste cazuri deseori, pe căi

¹³ <http://www.allmoldova.com/ro/article/moldova-cel-mai-mare-pilot-it-din-lume/>

mai puțin legale, făcând dificilă evaluarea reală a tranzacțiilor și a sumelor obținute de la exportul serviciilor IT.

Conform unor surse ale UNCTAD, exportul serviciilor informatice și informaționale a evoluat în ultimii 10 ani, după cum urmează din datele Tabelului 23.

Tabelul 23

Exportul serviciilor informatice și informaționale (mil USD)

Anii	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
<i>Servicii de informatică și informaționale</i>	<i>1</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>8</i>	<i>14</i>	<i>26</i>	<i>30</i>	<i>33</i>	<i>48</i>	<i>56</i>
servicii de informatică	1	1	1	3	8	20	22	22	35	42
servicii informaționale	0	2	3	5	6	6	8	11	13	14

Sursa: UNCTAD, <http://unctad.org/en/Pages/Statistics.aspx>

În ciuda discordanței menționate putem constata că ambele surse confirmă un trend destul de dinamic pe parcursul ultimilor ani, păstrarea căruia poate modifica rapid structura economiei naționale cu plasarea sectorului TIC pe primele poziții.

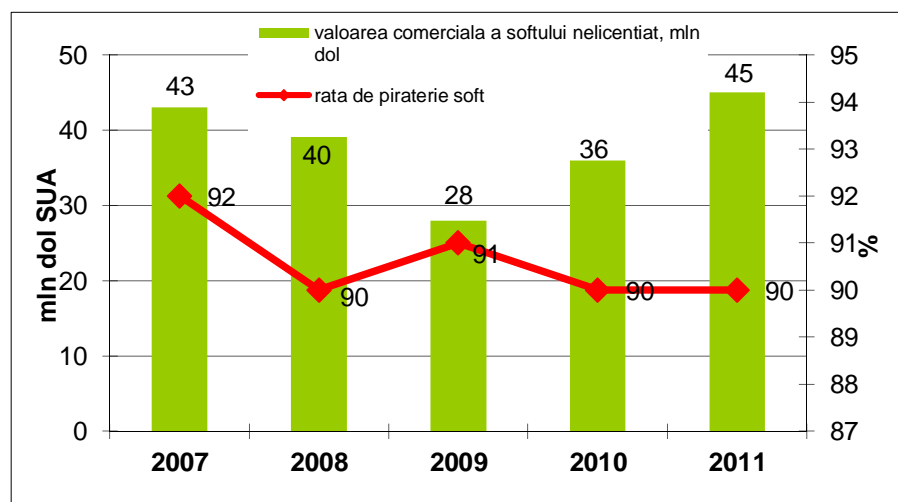
În prezent statul susține dezvoltarea sectorului software al Republicii Moldova prin facilități fiscale și transferarea parțială a comenzilor către companiile private. În anul 2005 angajații companiilor software au fost eliberați de impozitul pe venit și contribuția la fondul social. În industria de software 90-95% din cheltuieli sunt utilizate pentru achitarea salariilor. Facilitățile fiscale menționate sunt acordate pentru o perioadă de 5 ani de la data depunerii cererii.

Principalii indicatori ai pieței software din Republica Moldova sunt reflectați concomitent cu sursele acestora în compartimentul II.

C. Piața produselor contrafăcute și piratate

Evoluția ratei pirateriei și a valorii softului licențiat în Republica Moldova, conform aprecierilor Business Software Alliance, este prezentată în Figura 7.

Rata pirateriei soft și valoarea comercială a softului nelicențiat în Republica Moldova, 2007-2011

Sursa: Shadow market. 2011 Business Software Alliance global software piracy study, accesibil pe http://www.bsa.org/~media/Files/Research%20Papers/GlobalStudy/2014/2013GlobalSurvey_Study_en.pdf

Veridicitatea acestor calcule contravine unor informații statistice ale BNS. Astfel, conform estimărilor deja menționate ale Business Software Alliance, rata pirateriei software în Republica Moldova în anul 2011 constituia 90%, iar în expresie valorică - 45 mln USD¹⁴. Prin urmare, valoarea softului legal se estimează la 5 mln USD. Însă doar pe segmentul persoanelor juridice, conform informațiilor Anuarului Statistic al RM, cheltuielile pentru procurarea produselor program, în anul 2011, constituiau 195 974,9 mln lei (cca 16,3 mln USD)¹⁵. În acest caz, chiar dacă vom admite că softul utilizat de persoanele fizice este piratat la 100%, atunci rata medie a pirateriei soft în RM, în anul 2011, urmează a fi reestimată la cca 74%.

Necesitatea verificării suplimentare a ratei pirateriei din RM impune o analiză detaliată a modalităților de calcul aplicate de BSA. În cazul în care rata pirateriei de 90% este corectă, valoarea softului nelicențiat s-ar ridica la minimum 147 mln dolari ce de asemenea ar submina veridicitatea estimărilor efectuate de BSA. Merită verificări suplimentare și modalitățile de calcul a cuantumului software-lui piratat.

În ansamblu piața producției contrafăcute și piratate din RM este puțin cercetată și rămâne, până când, insuficient reflectată în sursele deschise. Unii parametri ai ei și acțiunile întreprinse în vederea contracarării fenomenelor respective pot fi urmărite potrivit activității și informațiilor Serviciului Vamal, ce asigură protecția drepturilor

¹⁴ Shadow market. 2011 Business Software Alliance global software piracy study, accesibil pe http://www.bsa.org/~media/Files/Research%20Papers/GlobalStudy/2014/2013GlobalSurvey_Study_en.pdf

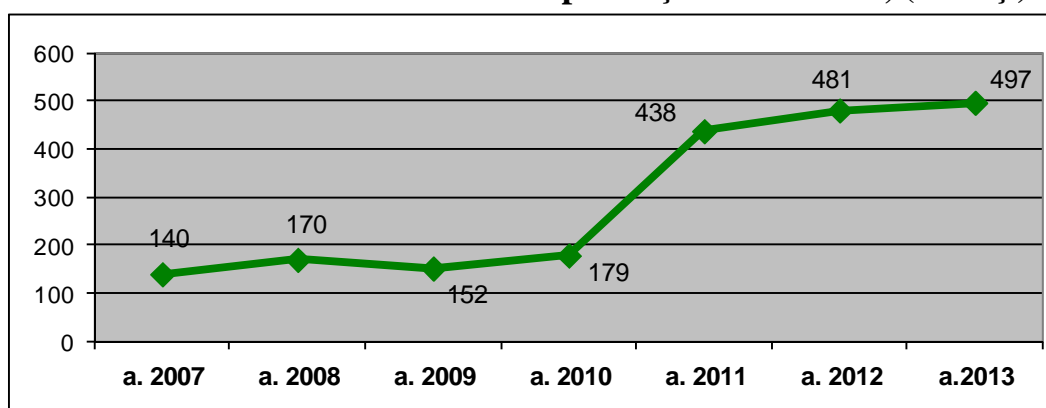
¹⁵ Anuarul Statistic al Republicii Moldova. Chișinău, Statistica, 2012, p.407.

de PI la frontieră și cele ale AGEPI. În această ordine de idei merită a fi menționate în primul rând edițiile 2012 și 2013 ale Raportului Național privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală în RM, în care în premieră au fost generalizate informațiile privind contrafacerea și pirateria în țara noastră.

Conform datelor Serviciului Vamal, numărul obiectelor proprietății intelectuale înregistrate, cărora organele vamale ale Republicii Moldova le acordă protecție la frontieră, este în continuă creștere. În a. 2013, acesta a crescut la 497 obiecte practic de 3,5 ori comparativ cu anul 2007 (Figura 8).

Figura 8

Numărul OPI ce au beneficiat de protecție la frontieră, (unități)

Sursa: *Contrafacerea traficului internațional cu mărfuri contrafăcute – un obiectiv prioritar al Serviciului Vamal.*
<http://www.customs.gov.md/index.php?id=3459>

Pe parcursul anului 2013 organele vamale au înregistrat 81 de rețineri cu mărfuri susceptibile a fi contrafăcute, cum ar fi: portmonee "Chanel", "Salvadore Ferragamo", telefoane mobile "Apple", "Nokia", "Samsung", îmbrăcăminte și accesorii "Chanel", "Prada", "Gucci", "Adidas", "Nike", "Puma", lame pentru ras "Gillete", insigne pentru automobile de marca "Mercedes-Benz", "BMW", etc.

Potrivit informațiilor Serviciului Vamal, cel mai frecvent contrafăcute și piratate produse reținute la frontieră sunt: produsele cosmetice, îmbrăcăminte, telefoanele și accesorii. Cuantumul și țara de origine a acestora este expus în Tabelul 24.

Tabelul 24

Produse contrafăcute reținute la frontieră în a.2013

Categoria produsului	Cantitatea (buc.)	Ponderea, %	Țara de expediție
Telefoane mobile și accesorii	1348	38,5	UA, CN
Semne auto	1081	30,9	TR, CN
Parfumerie, produse cosmetice	334	9,5	PL, UA

Încălțăminte	219	6,3	TR, UA
Jucării	144	4,1	CN
Electrocasnice (vibomasoare, aparate de ras)	140	4	UA
Îmbrăcăminte	120	3,4	UA, TR
Ochelari de soare și huse pentru ochelari de soare	52	1,5	CN
Căni	48	1,4	EAU
Genți, rucsacuri	15	0,4	TR, UA
Total	3501	100	

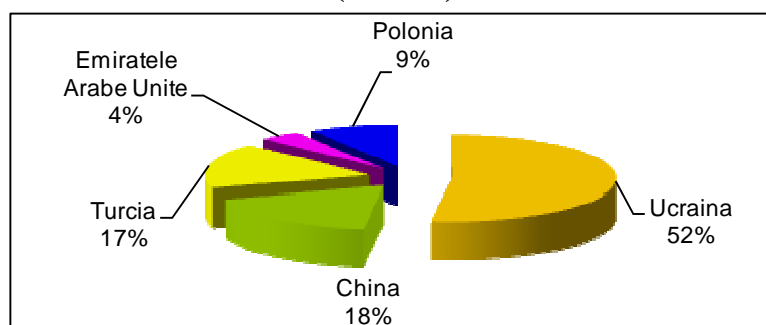
Sursa: Raportul național privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală în Republica Moldova, 2013. Chișinău: 2013, AGEPI, p.30

Toate produsele contrafăcute reținute în anul 2013 au traversat frontiera pe cale terestră. Informațiile Serviciului Vamal confirmă faptul că cele mai multe mărfuri contrafăcute provin din Ucraina, China și Turcia (Figura 9).

Un raport¹⁶ al Comisiei Europene privind intervențiile vamale plasează RM în topul a 10 țări din care provin cele mai multe mărfuri contrafăcute ce sosesc în Europa, cu o pondere de 2% în volumul mărfurilor sechestrate la frontieră.

Figura 9

Repartizarea produselor contrafăcute reținute în vamă după țara de origine (a.2013)

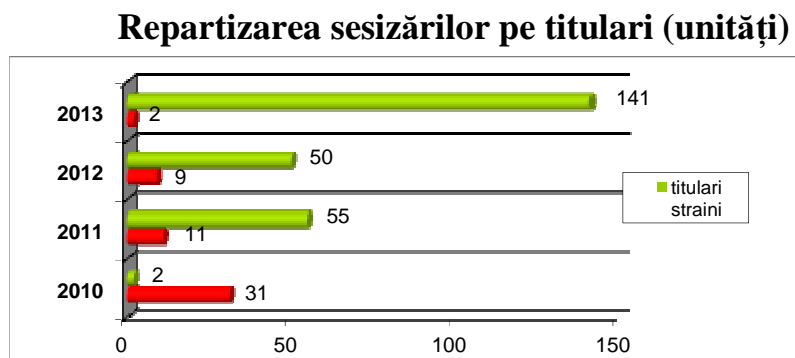
Sursa: Raportul național privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală în Republica Moldova, Chișinău: AGEPI, 2013, p.31

Potrivit datelor Direcției Investigare Fraude Economice din cadrul Inspectoratului General al Poliției, pe parcursul anului 2013, au fost efectuate 143 de controale, inclusiv 12 – în baza procedurii ex-officio și 131 – în baza sesizărilor depuse de titularii de drepturi.

¹⁶ Report on EU customs enforcement of intellectual property rights. Results at the EU border 2012. European Commission, pp.18

În anul 2013, se manifestă o accentuare a diferenței dintre numărul sesizărilor depuse de titularii străini (141 sesizări) și al celor depuse de titularii naționali (2), situația practic inversându-se comparativ cu anul 2010 (Figura 10).

Figura 10

Sursa: Raportul național privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală în Republica Moldova, Chișinău: AGEPI, 2013, p. 35

Urmare a controalelor efectuate, în anul 2013, au fost întocmite 143 de acte de constatare, soldându-se cu 142 de acte de ridicare a produselor contrafăcute/pirate cu o valoare totală de 3 675 935 de lei. Suma amenzilor aplicate în baza dosarelor contravenționale intentate a constituit valoarea de 357 500 lei.

Un rol deosebit în aplicarea legislației privind respectarea drepturilor de PI în Republica Moldova revine Procuraturii Generale. În anul 2013, Procuratura a desfășurat urmărirea penală în doar 10 cauze privind încălcarea drepturilor de proprietate intelectuală, dintre care: conform art. 185¹ (încălcarea dreptului de autor) – 6 cauze penale; art. 185² (încălcarea drepturilor de proprietate industrială) – 3 cauze; art. 246² (falsificarea și contrafacerea produselor) – 1 cauză (anexată la un dosar penal din cele indicate conform art. 185² din Codul penal)¹⁷.

În opinia experților în domeniu, legislația conține mecanisme cu un potențial avansat pentru a preveni utilizarea ilegală a proprietății intelectuale, dar nu întotdeauna, acestea sunt puse în aplicare în practică. Succesul în lupta împotriva fenomenelor de piraterie și contrafacere, e posibil doar cu condiția aplicării unei politici de stat eficiente în domeniul proprietății intelectuale, dar și a creșterii nivelului motivației instituționale și individuale privind combaterea fenomenelor vizate.

Parametrii minusculi ai produselor reținute la frontieră, dosarele penale intentate, confirmă intensitatea insuficientă a activității de combatere a contrafacerii și pirateriei în RM.

¹⁷ Raportul național privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală în Republica Moldova, 2013, Chișinău: AGEPI, 2013, p.40

În mare parte, dezvoltarea pirateriei și fenomenului de contrafacere în țara noastră se datorează lipsei unui control sistematic din partea organelor competente privind soluționarea problemei în cauză.

Principalii indicatori ai pieței produselor contrafăcute și piratate sunt reflectați concomitent cu sursele lor în compartimentul II.

D. Infrastructura pieței proprietății intelectuale din RM

Infrastructura pieței PI întrunește mecanismele și instituțiile ce sunt destinate asigurării funcționării acesteia în conformitate cu principiile ei fundamentale. Principalele elemente ale infrastructurii pieței proprietății intelectuale cuprind: evaluarea PI, consultingul în acordarea protecției juridice creațiilor spirituale și utilizarea lor eficientă, structurile de promovare a inovării și transferului tehnologic, instituțiile de gestiune colectivă a obiectelor DA și DC.

Evaluarea proprietății intelectuale. Urmare a utilizării comerciale extrem de limitate a OPI în RM, din cei 22 de evaluatori ai OPI atestați până în prezent, actualmente doar 7 persoane activează frecvent în evaluarea proprietății intelectuale.

Principalii indicatori ai activității evaluatorilor OPI sunt reflectați în Tabelul 25. Informațiile prezentate denotă, ca și în cazul comercializării, dominația totală a mărcilor în OPI supuse evaluării. Printre evaluările efectuate în scopul determinării prejudiciilor cauzate de utilizarea ilicită a proprietății intelectuale, de asemenea, prevalează mărcile. Ponderea relativ modestă a programelor pentru calculator, pe fundalul cuantumului enorm al acestora, este urmare a faptului că evaluarea lor, de obicei, se efectuează prin metode relativ simple, fără a recurge la serviciile unor evaluatori.

Tabelul 25

Indicatorii activității evaluatorilor OPI pe parcursul anilor 2004-2011 (numărul de obiecte evaluate)

OPI EVALUATE	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Total	%
INVENȚII	7	8	2	2	2	3	2	5	4	-	35	8,8
MĂRCI	5	22	3	6	7	9	11	28	36	40	127	31,8
CALCULAREA PREJUDICIILOR	3	-	-	3	-	5	7	34	26	16	78	19,5
SOFTWARE	-	-	-	-	-	6	6	26	40	65	78	19,5
BAZE DE DATE	-	-	-	-	4	2	-	1	7	26	14	3,5
ALTE OPI	-	-	3	-	4	14	22	19	6	82	68	17,0
TOTAL	15	30	8	11	17	39	48	113	119	229	400	100

Sursa: Rapoartele prezentate la AGEPI de către evaluatorii independenți.

Activitatea de intermediere și consultanță în obținerea protecției juridice și utilizarea eficientă a rezultatelor activității intelectuale se efectuează de instituțiile și companiile specializate, dar și de mandatarii autorizați. Ultimii îmbină activitatea de consulting cu serviciile de intermediere în relațiile autorilor/titularilor creațiilor

intelectuale cu AGEPI și oficiile de PI din străinătate. Actualmente, în Republica Moldova activează 129 (inclusiv 18 suspendați) mandatar autorizați cu suportul cărora se înregistrează majoritatea obiectelor de proprietate intelectuală parvenite pe cale națională. Activitatea mandatarilor de depunere a cererilor de protecție a OPI este reflectată în Tabelul 26.

Tabelul 26

Cuquantumul și ponderea cererilor de protecție a proprietății intelectuale, depuse prin intermediul mandatarilor autorizați din RM

Indicatori	2010	2011	2012	2013
Numărul CBI depuse de mandatar	91	59	62	76
Ponderea CBI depuse de mandatar în totalul CBI depuse pe cale națională, (%)	26,8	20,8	22,2	26,3
Numărul cererilor de înregistrare a mărcilor depuse prin mandatar	1283	1544	1355	1454
Ponderea cererilor de înregistrare a mărcilor depuse prin mandatar în totalul cererilor de înregistrare a mărcilor depuse pe cale națională, (%)	62,9	67,9	64,7	67,2
Numărul cererilor de înregistrare a DMI depuse prin mandatar	58	43	52	21
Ponderea cererilor de înregistrare a DMI depuse prin mandatar în totalul cererilor de înregistrare a DMI depuse pe cale națională, (%)	56,3	50,0	43,7	17,5
Ponderea cererilor de înregistrare a OPI în totalul cererilor OPI depuse pe cale națională, (%)	57,7	62,3	58,9	60,3

Sursa: Bazele de date AGEPI

Activitatea OGC a creațiilor protejate prin dreptul de autor și drepturile conexe a fost reflectată anterior.

Un important indicator al pieței PI, în contextul infrastructurii inovaționale este activitatea *agențiilor și centrelor de transfer tehnologic, a parcurilor științifico-tehnologice, incubatoarelor inovaționale*, în special cifra de afaceri a rezidenților lor. Evoluția acesteia în cazul rezidenților parcului științifico-tehnologic "Academica" și incubatorului inovațional "Inovatorul", unicele structuri de acest gen funcționale la moment, este expusă în Tabelul 27.

Tabelul 27

Cifrele de afaceri ale rezidenților PȘT "Academica" și II "Inovatorul" (mii lei)

	2008	2009	2010	2011	2012
PȘT "Academica"	29700	11600	14042	17330	29902
II "Inovatorul"	1700	507	435,7	19676	18800
TOTAL	31400	12107	14477,7	37006	48702

Sursa: Rapoartele anuale ale AITT

Principalii indicatori ai funcționării infrastructurii pieței PI includ 14 parametri. Aceștia vor fi expuși în următorul compartiment.

II. PRINCIPALII INDICATORI AI PIETEI OPI ȘI SURSELE DE IDENTIFICARE A ACESTORA

Lipsa datelor statistice oficiale privind numărul și valoarea tranzacțiilor pe piața produselor și serviciilor (mărfurilor) de origine intelectuală, impune necesitatea specificării surselor de identificare a tuturor informațiilor și indicatorilor, inclusiv indirecti, ce reflectă tendințele pe fiecare segment al pieței proprietății intelectuale. Doar unii din acești indicatori pot fi extrași din Anuarul Statistic al Republicii Moldova. Majoritatea indicatorilor depistați au fost colectați din diverse surse informaționale ale ministerelor și departamentelor, AGEPI, BNM, AȘM, Consiliului Coordonator al Audiovizualului, organizațiilor profesionale și obștești, organismelor internaționale (rezultate ale sondajelor sociologice, cercetărilor științifice, baze de date, rapoarte anuale, strategii de dezvoltare, cercetări de marketing etc.).

În cele ce urmează sunt expuși indicatorii pieței proprietății intelectuale, divizați pe segmentele respective ale pieței, cu specificarea surselor din care pot fi extrași parametrii cantitativi ai acestora. O parte din indicatori dispun de expresie valorică, alții – de una naturală (numărul de tranzacții și obiecte supuse protecției sau comercializate, instituții implicate etc.).

Principalii indicatori ai pieței obiectelor proprietății industriale. Specificul indicatorilor pieței obiectelor proprietății industriale rezultă din particularitățile protecției lor ce se efectuează prin depunerea cererilor, examinarea dosarelor și acordarea unor titluri de protecție (brevete de invenție, certificate de protecție). Ele confirmă drepturile juridice ale titularilor asupra creațiilor sale. Totalitatea titlurilor de protecție valabile, practic, constituie oferta potențială pe piața obiectelor proprietății industriale.

Indicatorii de pe acest segment al pieței PI dispun, în primul rând, de expresii naturale exprimate în numărul de obiecte ce pot fi expuse pe piață (supuse protecției) și în numărul operațiunilor de comercializare (licențiere, cesiune) efectuate, valorile tranzacțiilor fiind, în majoritatea cazurilor, confidențiale.

Sursele indicatorilor în cauză sunt constituite din informațiile încorporate în Anuarul Statistic al Republicii Moldova (numărul de obiecte supuse protecției expuse concomitent și pe sit-ul AGEPI) și cele ale Registrelor de stat privind transmiterea drepturilor asupra obiectelor de proprietate industrială deținute de AGEPI. Datele generalizate ale acestora sunt publicate de asemenea în Raportul Anual AGEPI.

	Denumirea indicatorului	Sursa de informare
1.	Brevete de invenție eliberate	http://agepi.gov.md/md/inventions/statistics/ ; Anuarul Statistic al RM, compartimentul Știința și Proprietate Intelectuală
2.	Brevete de invenție valabile (oferta)	Bazele de date AGEPI

3.	Brevete de invenție licențiate	Registrul de stat deținut de AGEPI
4.	Brevete de invenție cesionate	Registrul de stat deținut de AGEPI
5.	DMI protejate	http://agepi.gov.md/md/design/statistics.php Anuarul Statistic al RM, compartimentul Știința și Proprietate Intelectuală
6.	DMI valabile (oferta)	Bazele de date AGEPI, http://www.wipo.int/ipdl/en/search/hague/search-struct.jsp
7.	DMI licențiate	Registrul de stat deținut de AGEPI
8.	DMI cesionate	Registrul de stat deținut de AGEPI
9.	Mărci protejate	http://agepi.gov.md/md/trademarks/statistics.php Anuarul Statistic al RM, compartimentul Știința și Proprietate Intelectuală
10.	Mărci valabile (oferta)	Bazele de date AGEPI, http://www.wipo.int/romarin
11.	Mărci licențiate	Registrul de stat deținut de AGEPI
12.	Mărci cesionate	Registrul de stat deținut de AGEPI
13.	Brevete pentru soiuri de plante eliberate	http://agepi.gov.md/md/plants/statistics.php Anuarul Statistic al RM, compartimentul Știința și Proprietate Intelectuală
14.	Brevete pentru soiuri de plante valabile (oferta)	Bazele de date AGEPI

Astfel, din cei 14 indicatori specificați, 4 exprimă numărul de obiecte supuse protecției într-o anumită perioadă, 4 sunt ai ofertei reale, iar 6 sunt indicatori ce țin de tranzacțiile efectuate ce caracterizează nemijlocit funcționarea pieței.

Indicatorii pieței producției muzicale și celei audio-video. Indicatorii acestui segment al pieței au fost specificați preponderent în baza informațiilor colectate de la asociațiile de gestiune colectivă a obiectelor dreptului de autor și drepturilor conexe în mare parte de la AsDAC, celelalte asociații fiind mai puțin funcționale, deoarece, până când, sunt puțin implicate în colectarea remunerațiilor. Cei mai principali dintre aceștia sunt următorii:

	Denumirea indicatorului	Sursa de informare
1.	Numărul spectacolelor teatrale, concertelor filarmonice și ale colectivelor artistice profesionale	Anuarul Statistic al RM, compartimentul Cultură
2.	Numărul spectatorilor ai spectacolelor teatrale, concertelor filarmonice și ale colectivelor artistice profesionale	Anuarul Statistic al RM, compartimentul Cultură
3.	Numărul subiecților ce dețin licențe pentru activitate pe piața audiovizualului	http://www.cca.md/reports/16
4.	Numărul OGG avizate de AGEPI	http://agepi.gov.md/md/collective-

		management/ogc.php
5.	Numărul membrilor asociațiilor de gestiune colectivă	Acte de verificare/control a activității OGC http://agepi.gov.md/md/collective-management/ogc.php
6.	Numărul contractelor de licență încheiate de OGC	Acte de verificare/control a activității OGC http://agepi.gov.md/md/collective-management/ogc.php
7.	Eliberarea marcajelor de control	http://agepi.gov.md/md/copyright/statistics.php
8.	Remunerațiile pentru încasările din interpretările publice în alte cazuri decât concerte și spectacole	Acte de verificare/control a activității OGC http://agepi.gov.md/md/collective-management/ogc.php
9.	Remunerațiile pentru încasările din spectacole	Acte de verificare/control a activității OGC http://agepi.gov.md/md/collective-management/ogc.php
10.	Remunerațiile pentru încasările din concerte	Acte de verificare/control a activității OGC http://agepi.gov.md/md/collective-management/ogc.php
11.	Remunerațiile pentru interpretarea la radio/televiziune	Acte de verificare/control a activității OGC http://agepi.gov.md/md/collective-management/ogc.php
12.	Remunerații compensatorii opere audiovizuale	Acte de verificare/control a activității OGC http://agepi.gov.md/md/collective-management/ogc.php
13.	Remunerații compensatorii reproducere reprografică	Acte de verificare/control a activității OGC http://agepi.gov.md/md/collective-management/ogc.php
14.	Remunerații transferate în străinătate	Acte de verificare/control a activității OGC http://agepi.gov.md/md/collective-management/ogc.php
15.	Remunerații obținute din străinătate	Acte de verificare/control a activității OGC http://agepi.gov.md/md/collective-management/ogc.php

Din cei 15 indicatori specificați, 8 dispun de expresie valorică iar 7 de una naturală.

Indicatorii pieței producției literare și tipografice. Informațiile oficiale disponibile, care au tangență cu indicatorii acestui segment al pieței, sunt oferite de BNS. Banca de date statistice, care poate fi accesată pe pagina web a Biroului Național de Statistică, precum și Anuarul Statistic al RM cuprinde date cu referire la editarea cărților, broșurilor, revistelor, altor publicații și ziare, de asemenea, privind indicatorii principali ai întreprinderilor cu genul principal de activitate *edituri, poligrafie și reproducerea materialelor informative*. Totodată, vom menționa datele

privind comerțul exterior cu publicații tipărite, care pot fi selectate din Anuarul comerțului exterior al RM sau Anuarul statistic al Republicii Moldova.

Indicatorii de pe acest segment întrunesc parametri valorici (4 indicatori) și cei naturali (10). Ei urmează a fi supliți cu sursele utilizate de biblioteci pentru achiziționarea de carte, care pot fi obținute de la Ministerul Culturii, Ministerul Educației, alte instituții ce dispun de rețele bibliotecare.

Principalii indicatori ai pieței publicațiilor tipărite cu indicația surselor din care aceștia pot fi selectați sunt prezentate în cele ce urmează:

	Indicatori	Sursa datelor
1.	Numărul de cărți și broșuri editate (unități de tipar)	http://www.statistica.md/pageview.php?l=ro&idc=263&id=2193 Banca de date statistice a BNS (Compartimentul Cultură); Anuarul Statistic al RM, compartimentul Cultură
2.	Tirajul anual al cărților și broșurilor editate	Banca de date statistice a BNS (Compartimentul Cultură); Anuarul Statistic al RM, compartimentul Cultură
3.	Numărul de reviste și alte publicații periodice	Banca de date statistice a BNS (Compartimentul Cultură); Anuarul Statistic al RM, compartimentul Cultură
4.	Tirajul anual al revistelor editate	Anuarul Statistic al RM, compartimentul Cultură
5.	Tirajul cărților și broșurilor editate	Banca de date statistice a BNS (Compartimentul Cultură); Anuarul Statistic al RM (Compartimentul Cultură)
6.	Numărul de ziare (publicații)	Banca de date statistice a BNS (Compartimentul Cultură); Anuarul Statistic al RM, compartimentul Cultură
7.	Tirajul anual al ziarelor editate	Anuarul Statistic al RM (Compartimentul Cultură)
8.	Numărul de întreprinderi cu genul principal de activitate <i>Edituri, poligrafie și reproducerea materialelor informative</i>	Banca de date statistice a BNS (Compartimentul Antreprenoriat)
9.	Venituri din vânzări cu amănuntul a cărților, ziarelor, revistelor și rechizitelor de birou	Anuarul Statistic al RM (Compartimentul Comerț cu amănuntul)
10.	Importul cărților, ziarelor și altor produse imprimate (conform nomenclatorului de mărfuri)	Anuarul Statistic al RM (Compartimentul Comerț exterior. Importurile pe secțiuni și capitole, conform nomenclatorului mărfurilor)
11.	Exportul cărților, ziarelor și altor produse imprimate (conform nomenclatorului de mărfuri)	Anuarul Statistic al RM (Compartimentul Comerț exterior. Exporturile pe secțiuni și capitole, conform nomenclatorului mărfurilor)
12.	Numărul total al bibliotecilor din RM	Anuarul Statistic al RM (Compartimentul Cultură)
13.	Fondul de carte al bibliotecilor din RM	Anuarul Statistic al RM (Compartimentul Cultură)

14.	Surse alocate din bugetul de stat bibliotecilor pentru achiziții de carte	Informații ale Ministerelor Culturii și Educației, AȘM
-----	---	--

Indicatorii pieței software din RM. Datele privind indicatorii acestui segment al pieței sunt extrem de controversate datorită disponibilității mai multor surse ale parametrilor cantitativi ai acestora (BNS, BNM, UNCTAD, Software Business Alliance etc.). În ciuda contrapunerilor informațiilor privind indicatorii pieței software, datele privind tendințele dominante, în linii mari, corespund, confirmând ritmuri avansate ale evoluției ei. Cei mai importanți indicatori ai pieței software sunt expuși în cele ce urmează. Printre acestea 4 indicatori naturali și 4 dispunând de expresie valorică.

	Denumirea indicatorilor	Sursa de informare
1.	Procurări de produse program de către persoanele juridice	Anuarul Statistic al RM (Compartimentul Tehnologii Informaționale)
2.	Exportul serviciilor informatice și informaționale	Banca Națională a Moldovei https://www.bnm.md/md/balance_of_payments
3.	Importul serviciilor informatice și informaționale	Banca Națională a Moldovei https://www.bnm.md/md/balance_of_payments
4.	Numărul de întreprinderi ce activează în sectorul TIC	http://www.ict.md/membership2
5.	Ponderea serviciilor de informatică și informaționale în PIB	Banca Națională a Moldovei și ANRCETI http://www.ict.md/files/White%20Book%202012%20Romanian%20Version%20FIN.pdf
6.	Cheltuielile pentru procurarea software ce revin unui computer din dotarea persoanelor juridice	Anuarul Statistic al RM (Compartimentul Tehnologii Informaționale)
7.	Numărul de computere din dotarea persoanelor juridice	Anuarul Statistic al RM (Compartimentul Tehnologii Informaționale)
8.	Ponderea sectorului TIC (inclusiv software) în PIB	Anuarul Statistic al RM (Compartimentul Tehnologii Informaționale)

Acești indicatori ar putea fi completați cu numărul computerilor din dotarea persoanelor fizice, alți indicatori specifici.

Indicatorii pieței produselor contrafăcute și piratate. Pornind de la informațiile controversate privind costurile softului utilizat legal ale BNS a Republicii Moldova și cele ale softului piratat ale Business Software Alliance menționate anterior, considerăm oportună specificarea până la verificarea mai profundă doar a unei surse.

În această ordine de idei principalii indicatori disponibili ai pieței produselor contrafăcute și piratate din Republica Moldova ar fi următorii:

	Denumirea indicatorilor	Sursa datelor
1.	Valoarea comercială a softului piratat	Rapoartele BSA, http://www.bsa.org/~media/Files/Research%20Papers/GlobalStudy/2014/2013GlobalSurvey_Study_en.pdf
2.	Rata pirateriei soft	Rapoartele BSA, http://www.bsa.org/~media/Files/Research%20Papers/GlobalStudy/2014/2013GlobalSurvey_Study_en.pdf
3.	Numărul OPI ce beneficiază de protecție la frontieră	Serviciul Vamal al RM, http://www.customs.gov.md/files/Registre/Registru/Registru%20OPI%2003.11.2014.pdf
4.	Valoarea producției contrafăcute reținute la frontieră	Datele Serviciului Vamal al Republicii Moldova
5.	Numărul sesizărilor depuse de titularii naționali și străini la Inspectoratul General de Poliție	Datele Ministerului Afacerilor Interne
6.	Numărul dosarelor intentate de către MAI legate de încălcarea DPI	Datele Ministerului Afacerilor Interne
7.	Valoarea producției contrafăcute și piratate ridicate de către colaboratorii MAI	Datele Ministerului Afacerilor Interne

Printre indicatorii menționați ai contrafacerii și pirateriei 3 sunt de origine valorică, ceilalți – naturală.

De asemenea este oportună identificarea ratei pirateriei pentru alte segmente ale pieței OPI.

Indicatorii infrastructurii pieței proprietății intelectuale. Aceștia nu reflectă nemijlocit piața OPI, fiind aferenți și caracterizând doar condițiile generale de comercializare a creațiilor intelectuale. Cei mai importanți dintre acești indicatori sunt expuși în cele ce urmează:

	Denumirea indicatorului	Sursa de informare
1.	Numărul evaluatorilor OPI certificați.	Registrul Național al evaluatorilor PI ținut de AGEPI http://agepi.gov.md/md/evaluators/evaluators.php
2.	Numărul evaluatorilor antrenați în activitatea de evaluare.	Rezultatele monitorizării activității de evaluare, efectuate de AGEPI
3.	Numărul OPI evaluate.	Rezultatele monitorizării activității de evaluare, efectuate de AGEPI

4.	Numărul mandatarilor autorizați	Registrul Național al mandatarilor autorizați ținut de AGEPI http://agepi.gov.md/md/patentattorneys/list.php
5.	Numărul mandatarilor funcționali.	Bazele de date AGEPI
6.	Numărul cererilor depuse prin intermediul mandatarilor autorizați	Bazele de date AGEPI
7.	Ponderele cererilor de protecție OPI depuse prin intermediul mandatarilor autorizați în totalul cererilor depuse pe cale națională.	Bazele de date AGEPI
8.	Indicatorii activității OGC reflectați anterior.	Acte de verificare/control a activității OGC http://agepi.gov.md/md/collective-management/ogc.php
9.	Numărul agențiilor și centrelor de transfer tehnologic	Raport anual al CSSDT al AȘM, compartimentul Activitate inovațională
10.	Numărul parcurilor științifico-tehnologice	Raport anual AITT
11.	Cifra de afaceri a rezidenților parcurilor științifico-tehnologice	Raport anual AITT
12.	Numărul incubatoarelor inovaționale	Raport anual AITT
13.	Cifra de afaceri a incubatoarelor inovaționale	Raport anual AITT

Doar 2 indicatori din cei ce reflectă activitatea infrastructurii pieței PI sunt valorici.

În cazul creării fondurilor de investiții venture urmează a fi specificați indicatorii funcționării acestora.

III. APLICAREA MECANISMULUI DE MONITORIZARE A PIEȚEI PROPRIETĂȚII INTELLECTUALE

Monitorizarea pieței presupune estimarea pentru perioadele curente și posibil cele anterioare a principalilor indicatori ai ofertei, cererii, prețurilor, aprecierea mediului (nivelului) concurențial, a cifrei de afaceri pe diferite segmente ale pieței, a tendințelor vânzărilor și capacității pieței. Monitorizarea se efectuează în baza generalizării informației statistice privind vânzările în aspect sectorial și preponderent la nivel național, cercetărilor de marketing ale pieței proprietății intelectuale, alte materiale disponibile ce reflectă tendințele și evoluțiile ei.

Monitorizarea pieței proprietății intelectuale poate fi efectuată în mod integral pe totalitatea obiectelor proprietății intelectuale sau pe anumite segmente ale acestora în funcție de sarcinile stipulate și destinația ei finală. Pentru segmentarea pieței, în linii mari, se aplica tipologia tradițională a proprietății intelectuale și clasificarea OPI expusă în actele normative naționale și internaționale, edițiile OMPI, publicațiile

consacrate domeniului: *obiectele proprietății industriale* (invenții, mărci, DMI, soiuri de plante etc.); *obiecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe* (opere literare, dramatice, muzicale, de artă plastică, cinematografice, coregrafice, fotografice, software, baze de date, interpretări ale creațiilor artistice, emisiuni radio și TV etc.).

Totodată segmentarea pieței PI se efectuează în conformitate cu specificul în care se manifestă creațiile intelectuale și comercializarea lor. Astfel, comercializarea purtătorilor material ai operelor literare (publicațiile/cărțile, revistele, în care acestea sunt tipărite), muzicale (CD, DVD) practic nu este un act de vânzare-cumpărare a operelor respective, ci doar a aplicării acestora, o comercializare a copiilor, posibilitatea căreia rezultă din caracterul (specificul) imaterial al produselor intelectuale.

Pentru Republica Moldova, în condițiile actuale ale pieței PI, cea mai relevantă segmentare a pieței, conform opiniei expuse în Studiul privind elaborarea mecanismului de monitorizare a pieței PI, este următoarea:

1. Piața obiectelor proprietății industriale (invenții brevetate, mărci, DMI, soiuri de plante);
2. Piața producției muzicale și audio-vizuale;
3. Piața publicațiilor tipărite;
4. Piața software;
5. Piața produselor contrafăcute și piratate;
6. Piața serviciilor infrastructurii PI.

Această segmentare care se propune pentru aplicare și în cadrul prezentului mecanism de monitorizare, rezultă din lipsa informațiilor privind comercializarea sau caracterul minuscul al tranzacțiilor comerciale cu unele obiecte ale PI cum ar fi invențiile, know-how, DMI, soiurile de plante, operele de artă plastică, bazele de date etc.

Principalii actori pe piața PI sunt titularii de drepturi în calitate de proprietari primari și vânzători pe de o parte, persoanele fizice/juridice în calitate de utilizatori/cumpărători pe de altă parte și intermediarii. În calitate de titulari ai drepturilor de proprietate intelectuală se pot manifesta atât persoanele juridice în cadrul cărora și cu acordul cărora au fost elaborate creațiile spirituale, cât și persoanele fizice ce nemijlocit le-au creat.

Pe diferite segmente ale pieței PI activează diferiți actori ai acesteia, mai ales în ipostaza de prestatori ai serviciilor de infrastructură a pieței PI (agențiile de transfer tehnologic și consulting, organizațiile de gestiune colectivă a dreptului de autor și drepturilor conexe, evaluatorii OPI și mandatarii autorizați). Un important actor al pieței PI în calitate de organ ce reglementează domeniul dat și de proprietar al OPI elaborate din contul bugetului public, este statul.

Procedurile de monitorizare a pieței PI includ următoarele activități:

1. Selectarea indicatorilor relevanți pentru fiecare segment al pieței propus spre monitorizare. Pe parcurs, aceștia se pot modifica urmare a apariției unor loturi disponibile noi de informații, modificării rapoartelor statistice etc.;
2. Verificarea prezenței surselor informaționale ale indicatorilor propuși și a valorilor acestora pentru anul supus monitorizării;
3. Depistarea unor surse noi de informații cu aprecierea veridicității lor și determinarea modalităților de obținere (accesibilității adreselor electronice etc.);
4. Solicitarea de la instituțiile ce dispun de informații ce nu sunt prezente în sursele deschise, a unor date relevante pentru completarea valorilor indicatorilor respectivi;
5. Completarea tabelelor și figurilor ce reflectă trendul indicatorilor pieței OPI cu informațiile perioadei respective;
6. Depistarea devierilor indicatorilor pieței OPI de la trendul anterior și a cauzelor ce au condus la aceste tendințe;
7. Formularea comentariilor privind tendințele pieței OPI în perioada respectivă ce rezultă din modificările indicatorilor pieței OPI.

Lucrările de monitorizare a pieței proprietății intelectuale se soldează cu întocmirea unui raport de monitorizare pe segmentele selectate. Raportul de monitorizare include următoarele componente principale:

1. Expresiile naturale (numărul de OPI comercializate, a celor expuse spre comercializare, numărul subiecților pieței OPI etc.) și valorice (cifrele de afaceri ale tranzacțiilor pe segmentele respective ale pieței) a principalilor indicatori ai pieței;
2. Trendul exprimat în tabele sau figuri în care sunt reflectați indicatorii pieței OPI raportați la cei analogici pentru perioadele precedente;
3. Caracteristicile ofertei pe piața OPI care în cazul dat se asociază cu numărul obiectelor supuse protecției juridice. În cadrul monitorizării se poate opera cu noțiunile de ofertă potențială (obiectele supuse protecției) și oferta directă/reală (obiectele disponibile comercializării ce includ brevetele, mărcile, DMI valabile și copiile obiectelor DA și DC expuse spre vânzare inclusiv în rețelele comerciale);
4. Valorile estimative ale investițiilor în inovare, procurare de software, transfer tehnologic etc.
5. Pentru unele segmente ale pieței PI (piața publicațiilor tipărite, a producției audio-video, a serviciilor de evaluare, consulting etc.) în raportul de monitorizare urmează a fi incluse estimări ale mediului concurențial. Asigurarea unui mediu concurențial pe piața OPI urmărește scopul optimizării costurilor și prețurilor/tarifelor. Ea se efectuează prin

crearea condițiilor favorabile pentru funcționarea unui număr suficient de actori/subiecți (cumpărători, vânzători și intermediari) și combaterea instaurării dominației tendințelor monopoliste.

6. Concluzii privind tendințele generale ale pieței OPI/segmentelor selectate ale acesteia.

Informațiile din rapoartele de monitorizare a pieței proprietății intelectuale și concluziile respective pot și utilizate în următoarele scopuri:

1. Aprecierea gradului de integrare a proprietății intelectuale, cunoștințelor și creațiilor artistice în circuitul economic și comercial al societății;
2. Determinarea perspectivelor inovaționale și informaționale ale societății, inclusiv în aspect ramural;
3. Argumentarea diferitor priorități ale dezvoltării tehnologice, științifice și comerciale;
4. Depistarea și aprecierea potențialului concurențial al întreprinderilor, ramurilor, proiectelor inovaționale.
5. Aprecierea nivelului contrafacerii și pirateriei.

DISPOZIȚII FINALE

Mecanismul de monitorizare a pieței proprietății intelectuale practic prezintă totalitatea indicatorilor, dispersați pe segmentele pieței și sursele lor, a modalităților de evaluare a acestora cu estimările și comentariile aferente. Urmare a lipsei unor valori concrete a tranzacțiilor efectuate, o parte din indicatori sunt expuși în expresie naturală (numărul de obiecte comercializate sau a celor propuse spre comercializare în cazul ofertei).

Lipsa unor indicatori valorici pe mai multe segmente ale pieței PI face imposibilă aplicarea unui indicator sintetic al pieței PI la nivel național ce ar include quantumul valoric al tuturor PI supuse comercializării. În atare condiții monitorizarea pieței în baza prezentului mecanism presupune doar estimarea tendințelor acesteia pe diferite segmente cu determinarea trend-urilor de creștere sau descreștere. Necesitatea unei astfel de abordări rezultă și din caracterul extrem de neomogen, incompatibil al diferitor OPI.

Prezentul mecanism este o primă încercare complexă de a identifica și estima parametrii cantitativi ai indicatorilor principalelor segmente ale pieței de proprietate intelectuală din Moldova și ai ancora la sursele informaționale adecvate. El poate fi completat și extins, deoarece unele surse utilizate sunt fragmentare și incomplete, iar colectarea unor informații de ordin comercial în condițiile contabilității duble,

gradului de piraterie avansat și lipsei transparenței este un proces extrem de anevoios, dificil și incert.

Procesul de monitorizare al pieței urmează a fi efectuat prin colectarea informației privind valoarea indicatorilor din sursele menționate cu o eventuală extindere a segmentelor pieței supuse monitorizării.

Pe parcurs, mecanismul în cauză poate fi actualizat și completat cu indicatori noi și surse mai accesibile în vederea elucidării unui tablou mai amplu al pieței PI din Republica Moldova.

Aplicând mecanismul și sursele expuse orice instituție sau companie, persoană fizică sau juridică poate estima tendințele pieței PI pe diferite segmente ale acesteia în baza informației disponibile pe site-urile instituțiilor publice sau, în unele cazuri prin solicitarea suplimentară a informațiilor respective.